

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om priser og avancer.

(Lovforslaget (nr. 154) findes i tillæg A. sp. 3279, fremsættelsen i tidenden sp. 4698).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v.

(Lovforslaget (nr. 157) findes i tillæg A. sp. 3297, fremsættelsen i tidenden sp. 4703).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Lis Groes: Det er med noget blandede følelser, vi inden for socialdemokratiet har modtaget det foreliggende prislovsforslag. Personlig havde jeg langt hellere set en lovgivning med stærke beføjelser til at gribe ind overalt, hvor der forelå urimelige priser, og en udbygning af forbrugeroplysningen, som det blev foreslået af forbrugerkommissionens flertal. Et lovforslag i den retning er siden fremsat af socialdemokratiet. Samtidig ville det være naturligt at udbygge kontrol og undersøgelser inden for monopol- og prisaftaleområdet, et arbejde, monoptilsynet ikke har haft tid og kræfter til at beskæftige sig tilstrækkeligt med under det væld af midlertidige love, der har præget de senere år.

Til vor store undren går regeringen i dette lovforslag den stik modsatte vej. Man tilstræber at overvåge hver enkelt prisansættelse i dette land, men ophæver samtidig bestemmelsen i monopolloven om forhåndsgodkendelse af priserne inden for det egentlige monopolområde. Jeg forstår denne fremgangsmåde som en imødekommelse over for de store erhvervsdrivende, mens alle mindre, uanset om de lever op til fri konkurrence eller ej, skal opfylde en lang række bestemmelser, der langt fra er klare.

Mit parti deler naturligvis regeringens ønske om, at den prisstabilitet, vi har oplevet de sidste måneder, må kunne bevares, og det er da også udtrykkelig udtalt i mæglingsforslaget, at:

„Det er en forudsætning for de i mæglingsforslaget foretagne forhøjelser af gældende lønsatser, at der ikke på grund-

lag af disse ændringer af satserne finder en almindelig forhøjelse af lønniveauet sted.“

Ingen er mere interesseret end lønmodtagerne i at modvirke prisstigninger. Lønmodtagerne taber altid under en prisstigningsbølge. Pristalsreguleringen, der blev bevareret, kommer altid bagud og dækker aldrig fuldt ud de indtrufne prisforhøjelser. Vi vil derfor gerne medvirke til en effektiv prislov, men vi er bekymrede for, at det foreliggende forslag er et lidet hensigtsmæssigt instrument.

§ 5 i lovforslaget må vel siges at være dets hovedhjørnesten, og der opereres bl. a. med begrebet „de den 28. februar 1971 lovlige priser“. Jeg vil gerne spørge, hvad det er for priser? Er det priser, der tilfældigvis var gældende den 22. september med de tillæg, der har været lovlige siden? Hvilken sikkerhed har man for, at de priser var rimelige den 22. september? Nogle var måske for høje, andre for lave. Men nu får vi altså en lovgivning, der simpelt hen kanoniserer disse priser som lovlige. Dertil kommer problemerne for erhvervslivet med at dokumentere lovligheden, men denne side af problemet er jeg overbevist om at andre vil tage sig af; så lad dem det.

Derefter taler denne § 5 om en række omkostningsstigninger, som vil kunne indregnes i priserne. Der nævnes serviceydelser, herunder transport. Der synes jeg nok jeg gerne vil spørge: hvad er det for andre serviceydelser, der kan indregnes? Hvordan er det f. eks. med reklame, og hvad er der ellers tænkt på? Der nævnes øgede afskrivninger på nyinvesteringer, dog kun inden for de skattemæssigt tilladte rammer. Det er en nydannelse i prislovgivningen, og det forekommer lidt mærkværdigt, at man i denne ellers temmelig restriktive paragraf pludselig giver adgang til at indkalkulere afskrivninger i videre omfang end i tidligere monopol- og prislovgivning. Måske er det en misforståelse; måske er der ikke tale om en yderligere indkalkulering, men der er i hvert fald en formuleringsændring, som jeg gerne vil have opklaret nærmere.

Så er der det aldeles mærkværdige nr. 5 i § 5, stk. 1. Det indeholder en formulering vedrørende lønstigningernes indregning, der — så vidt jeg kan forstå, men jeg tager måske fejl — pålægger erhvervslivet selv at afholde lønstigninger inden for minimalløns-

[Lis Groes.]

området i det omfang, disse lønstigninger vil kunne modregnes. Rent bortset fra, hvad det vil betyde for hele arbejdsmarkedet og den overenskomst, der er indgået, vil jeg da gerne spørge, om en sådan bestemmelse ikke vil stille erhvervslivet yderst ulige i konkurrence. Hvorfor skal erhvervslivet bære den fulde lønstigning inden for dette område og ikke f. eks. inden for normallønsområdet? Det er ikke til at forstå for en anden én, men det kan vi måske få lidt nærmere besked om.

Af stk. 3 i § 5 fremgår, at priserne skal nedsættes, såfremt råvarepriser m. v. falder. Opstår der en rationaliseringsgevinst i virksomheden, vil denne ubeskåret gå i den erhvervsdrivendes egen lomme. Der kan utvivlsomt være brug for at fremme produktiviteten ved at give erhvervslivet del i kommende produktivetsgevinster, men netop ud fra ønsket om fremme af produktiviteten må det da være i virksomhedernes egen interesse, at produktivetsfremmende lønsystemer, som vi kender dem inden for jernindustrien, ikke slås i stykker af denne lovgivning. Det må også være af interesse, at forbrugerne får andel i denne produktivetsgevinst. Det er da en af de måder, man konkurrerer på. Dertil kommer, at hele den mekanisme, som disse lønsystemer hviler på, hvis vi nu går tilbage til dette for mig lidt mystiske med minimallønssystemet og det bevægelige lønsystem, er relativt smidig. Hvis man skal til at kunne dokumentere i hvert enkelt tilfælde, hvor meget hvem har fået, så vil det utvivlsomt bevirke, at LO skal ansætte mindst 20 nye medarbejdere, og at monopoltilsynet foruden de medarbejdere, som ministeren allerede har gjort rede for skal ansættes, skal have yderligere 20 med særlig forståelse af arbejdsmarkedsproblemer.

Nu er det sådan, at § 5 skal vurderes i sammenhæng med § 7, der omhandler dispensationsadgang. Så vidt man umiddelbart kan vurdere § 7, giver den adgang til dispensation i den helt store målestok, og

ikke alene for brancher, men for enkeltvirksomheder. Jeg vil gerne spørge handelsministeren, hvor mange mennesker han regner med der vil komme ind i monopoltilsynet for at opnå disse lempelser og dispensationer. Og jeg vil gerne spørge ham om én ting til: finder han det ikke aldeles urimeligt over for den lille detailhandlende og den lille håndværker, at de skal selv møde op? Brancheorganisationer og store kæder kan jo bedre klare sig.

Jeg vil også gerne vide, hvordan det vil være muligt at administrere alt dette her, og om man dog ikke i hvert fald har gjort sig visse tanker om, hvilke kriterier der skal være for dispensation, sådan at der bliver mulighed for administrationen for at klare disse problemer. Det gælder i øvrigt for alle de forskellige paragraffer, der indeholder dispensationsadgang, at jeg overalt savner klare kriterier for, hvornår der kan dispenseres.

Det ville også være af interesse at vide sådan noget som: hvad med kornpriser? Kornpriserne har handelsministeren omtalt i det notat, som 21 mands udvalget har fået tilstillet, men jeg kan ikke finde en eneste paragraf i dette lovforslag, der handler om kornpriser. Jeg går altså ud fra, at det er et område, hvor man ganske frit kan sætte priserne i vejret, dels i henhold til kornloven; dels også i de forskellige led undervejs. Det er dog et område, der ikke er ganske uinteressant.

En ting må virkelig undre, og det er, at hele serviceområdet, og vel at mærke det private, er unddraget fra kalkulationsbestemmelserne. Der er visse muligheder i § 6 for at fastsætte pris- og avancement og maksimalpriser inden for dette område, men jeg vil gerne spørge: er det regeringens mening, at man inden for hele dette område frit kan sætte priserne i vejret, for så, når huset brænder, at komme med sprøjten og se, om det kan hjælpe lidt?

Det er så meget mere mærkværdigt, som den selv samme regering og den selv samme minister tidligere har påpeget, at dette om-

[Lis Groes.]

råde var et særlig vanskeligt område at bedømme prismæssigt, og at der derfor var brug for en lov om et prisstop inden for dette område. Det har vi haft tidligere, og vi har også haft kalkulationsregler. Der står et eller andet sted, tror jeg, i bemærkningerne, at det er umuligt at gennemføre kalkulationsregler på dette område. Det er da mærkværdigt, for jeg har set både inden for automobilbranchen og byggebranchen de kalkulationsregler, som monopoltilsynet har gennemført. De er måske ikke gode nok, kan ministeren sige; men man kan ikke sige, at det ikke kan lade sig gøre. Her er det netop sådan, at hvis man vil gøre noget ved priserne, må dog alle være enige om, at de områder, som er særlig følsomme, er de områder, hvor der ikke er udenlandsk konkurrence, altså netop disse serviceområder. Jeg synes, det må være meningen langt snarere at udbygge kontrollen end at svække den inden for dette område.

Så hedder det i § 7, at kostprincippet i almindelighed lægges til grund. Dér vil jeg gerne spørge: hvad betyder dette i almindelighed? Betyder det, at monopoltilsynet frit kan sige: ja men altså i dette tilfælde er det nu bedre med genanskaffelse, og i dette tilfælde er det bedre med kostpris? Var det ikke rart at få lidt klarere retningslinjer for, i hvilke tilfælde kostprisprincippet kan fraviges?

§ 15, stk. 3, ophæver forhåndsgodkendelsen af prisforhøjelser inden for det egentlige monopolområde. Det forekommer aldeles absurd i en lov, der tilstræber prisstabilitet, at drage alle, uanset effektivitet og konkurrencevilje, ind i garnet, men lade det område, hvor der virkelig er mulighed for at sætte bruttoavancerne i vejret, slippe ud af en kontrol, som de nu har været underkastet i 30 år. Jeg ved godt, at bestemmelsen oprindeligt var midlertidig, men nu har den altså været der i 30 år, og så finder regeringen, at det tidspunkt, hvor man vil sætte hårdt ind mod prisstigninger, netop er det rigtige at ophæve denne bestemmelse. Vi er forbavsede.

Jeg vil gerne spørge, hvordan man skal forstå den paragraf, hvori det hedder, at de priser, der fastsættes efter hjemmemarkedsordningen fremefter skal fastsættes efter reglerne i §§ 5 og 7. Vil det sige, at man også på det-

te område vil gennemføre en lempelse i forhold til det bestående? Hidtil har det været sådan, at man ikke kunne forhøje hjemmemarkedspriserne, medmindre det var godkendt af monopoltilsynet. Vi ved, hvordan de kom i klemme sidst, da prisstoppet kom. Så vidt jeg kan se, står her ikke en lyd om, at der skal finde en sådan forhåndsgodkendelse sted, og jeg vil meget gerne spørge: er det meningen, at man også på dette område vil give frit spil og først efterfølgende undersøge, om det nu egentlig var rimeligt, for så er bevisbyrden jo anderledes?

Ja, jeg tror, jeg vil konkludere her og sige, at man vil forstå, at mit parti på det forelagte grundlag ser på prislovsforslaget med yderste skepsis. Vi bedømmer det sådan, at det behandler de forskellige erhverv yderst ulige. Det fastlåser et statisk billede, hvor det burde inspirere til produktivitetsfremgang og dynamik. Det lemper til gengæld på de egentlige monopol- og prisaftalebestemte områder, som vel er et af de oplagte områder, hvor der er mulighed for at misbruge en friere situation, og det savner den udbygning af oplysningspligten over for forbrugerne, som et stort flertal i forbrugerkommissionen har tilsluttet sig, et forslag, hvis gennemførelse i højeste grad kunne fremme en sund konkurrence på pris og kvalitet.

Efter at have set det foreliggende prislovsforslag fatter vi inden for socialdemokratiet endnu mindre end hidtil, hvorfor regeringen endelig skulle afvente overenskomstforhandlingernes afslutning. Der er selvfølgelig den meget tågede bestemmelse i § 5, stk. 1, pkt. 5, om modregning for ikke-overenskomstmæssige tillæg. Men måske skyldes formuleringen dér simpelt hen ukendskab til lønfastsættelsesmekanismen inden for minimallønsområdet, for det forekommer da utænkeligt, at man vil ramme den ene lønform i modsætning til andre. Det, vi alle kan tilslutte os, er, at lønstigninger holdes inden for de rammer, der er fastlagt ved denne overenskomst. Men de nævnte problemer må vi bede om at få klarere belyst under udvalgsarbejdet. Regeringen må bære ansvaret for, at megen værdifuld tid, der kunne have været anvendt til at skabe en moderne, dynamisk prislov, er gået til spille. Jeg håber, dette lovforslag kan få den fornødne tid i udvalget. Vort parti vil i hvert

[Lis Groes.]

fald ikke være med til at jasje det igennem uden tilstrækkelig tid til at overveje en for erhvervsliv og forbrugere så vigtig lov. Jeg erkender, at det er en hård belastning for erhvervslivet stadig at leve under prisstoppet, men ansvaret derfor må alene påhvile regeringen og dens sendrægtighed. Mit parti vil naturligvis medvirke positivt i et udvalgsarbejde, men kan ikke på det grundlag, vi har nu, udtale nogen tilslutning til det fremsatte lovforslag.

Så har vi fået et lovforslag om udbyttebegrænsning. Om det må man vist først og fremmest sige, at her har bjerget da barslet en mus. Regeringen har talt meget om, at den ville komme med et sådant lovforslag, men hvad er det så vi har fået? Det er et forslag, der går ud på, at aktieselskaber ikke må sætte udbytterne i vejret i det første regnskabsår, der udløber efter den 17. marts 1971. Nu er der jo talt om det så længe, så der er nok nogle, der har klaret sig. Det er vanskeligt at se, at en 1-årig lov af denne karakter kan have nogen som helst betydning for regeringens økonomiske politik. De udbytter, der nu deklarerer, vedrører jo en tid, der er svunden, og virksomhederne kan trøstigt se frem til, at om et år er det i orden, og så kan de få kompensation; hvad de ikke får det ene år, det kan de få det næste. Desuden må man sige, at lovforslaget ikke ligefrem er kommet som lyn fra en klar himmel, og mon ikke de virksomheder, der har set en interesse i at udstede friaktier, har haft en rigelig tidsfrist til at udstede disse og også i rigeligt mål har benyttet sig af denne frist?

Det forekommer mig faktisk også forargeligt, at almindelige aktionærer skal have deres udbytter begrænset, mens bestyrelser frit kan hæve tantiemer og måske yderligere honorarer. Da den nuværende højtærede statsminister — nu er han her desværre ikke — var handelsminister, fremsatte han også et udbyttebegrænsningslovforslag; det var i 1963. Det var ikke om en 1-årig, men en 2-årig lov, og den tog ikke alene fat på aktieudbytter, men også på tantiemer og honorarer og alt det. Mon ikke regeringen skulle finde den gamle lov op af skuffen? Vort parti ville meget gerne medvirke i en udvalgsbehandling af noget, der højner den gamle lov.

Hans Kjær: De to lovforslag, vi i dag har til behandling, er begge led i de bestræbelser for genopretning af den økonomiske balance, som regeringen satte i værk i efteråret. Det konservative folkeparti ville selvsagt langt foretrække, at vi her i landet havde en økonomisk tilstand, som overflødiggjorde disse indgreb. Enhver ved imidlertid, hvordan situationen rent faktisk forholder sig; det fremgik senest af økonomiministerens redegørelse til folketinget i torsdags ved fremsættelsen af lovforslaget vedrørende pristalsberegningen. Det konservative folkeparti vil, således som vi mener at ethvert ansvarsbevidst parti må gøre det, medvirke til gennemførelsen af den økonomiske politik, der er nødvendig, hvis målsætningen om at få løst betalingsbalanceproblemet, samtidig med at vi bevarer den fulde beskæftigelse, skal lykkes.

Baggrunden for forslaget til lov om priser og avancer har været grundigt belyst såvel i handelsministerens notat til folketinget af 4. februar som i handelsministerens fremsættelse og i de almindelige indledende begrundelser i bemærkningerne til lovforslaget. Vi ved naturligvis, at det er et lovforslag, der ikke vil være populært, især ikke i erhvervslivet. Men vi kan ikke lade os lede af popularitetshensyn. Vi må tage de skridt, der er nødvendige. Ikke mindst jeg har naturlige forudsætninger for at forstå, at erhvervslivet vil stille sig kritisk over for detaljer i forslaget, fordi jeg selv har erfaringer for de byrder, der vitterligt er forbundet med at leve og indordne sig under en restriktiv lovgivning. Men i denne forståelse ligger ikke, at jeg vil anerkende enhver kritik som berettiget. Jeg er således ret overbevist om, at der ikke mindst i erhvervskredse vil være en bred forståelse for, at en indsats for at dæmpe pris- og omkostningsudviklingen mest muligt ikke mindst er i erhvervslivets egen interesse. En styrkelse af konkurrenceevnen er jo en forudæstning for virksomhedernes ekspansive kraft og dermed en forudsætning for opretholdelsen af levestandard og beskæftigelse i vort land.

Lovforslaget bygger i sine hovedprincipper på det grundlag, der var indeholdt i handelsministerens notat af 4. februar. Betydelige afsnit er en i alt væsentligt direkte overførelse af de regler, der har været indeholdt i den hidtidige lov om indseende med

[Hans Kjør.]

priser, og giver som sådan ikke anledning til mange kommentarer. En nyttig udvidelse forekommer det mig at være, at monopoltilsynet efter § 2 også kan henlede opmærksomheden på bestemmelser i lovgivningen, der virker hæmmende på konkurrencen.

Jeg skal på den givne foranledning nævne med tilfredshed, at reglerne om mærkning og skiltning er overført uændret fra loven om indseende med priser. Vi får jo snart lejlighed til at drøfte dette nærmere her i tinget på baggrund af socialdemokratiets fremsættelse af lovforslag, der, som fru Lis Groes sagde, hviler på forbrugerkommissionens flertalsbetænkning, men jeg skal for mit vedkommende kun i denne anledning gøre den korte bemærkning, at der må være grænser for, hvad man yderligere kan lægge af opgaver på erhvervslivets folk nu.

For priser, takster og honorarer for statslige og kommunale ydelser og leverancer, derunder også taksterne for gas og telefon, etableres — dog med nogle angivne undtagelser — et modificeret prisstop indtil den 1. september. Herved opnås en tidsfrist for erhvervenes tilpasning til loven, før sådanne prispåvirkninger, som kommer fra dette område, giver sig udslag i den videregående prisdannelse. Samtidig får monopoltilsynet en tilsvarende tidsfrist til at koncentrere sig om den meget vigtige og nødvendige opgave at vejlede erhvervene om lovens virkninger. Efter den 1. september skal videregående forhøjelser af denne kategori først forelægges monopoltilsynet til vurdering, som skal offentliggøres. Således vil offentligheden få et klart billede af, hvilke af disse prisvirkninger der på dette område er omkostningsbegrundede, og hvilke der er udtryk for en skattepolitik, og det tror jeg er en gevinst.

Tyngdepunktet i prisbestemmelserne er jo kalkulationsreglerne i § 5 for hele vareområdet. Det er naturligvis en vældig lettelse i forhold til det hidtil gældende ifølge de restriktive love, at virksomhederne uden forudgående godkendelse ud fra disse regler kan indkalkulere de angivne omkostningsstigninger efter den 28. februar. Men jeg er da enig i, at et sådant datoudgangspunkt giver vanskeligheder, som man ikke skal undervurdere, vanskeligheder, der øges, efterhånden som tidsspændet vokser fra datoen, og som naturligvis også yderligere for-

ges af, at udgangspunktet igen hidrører fra en anden datobestemmelse, der ligger et halvt år tidligere. Jeg forudsætter derfor, at monopoltilsynet i vidt omfang må opstille generelle vejledninger for vareområder eller brancheområder.

Naturligvis er reglerne for indregning af lønstigningerne et punkt af største interesse. Overenskomstsituationen er jo nu afklaret, og vi kan alle glæde os over, at der er sikret ro på arbejdsmarkedet i en 2 års periode. Denne glæde bliver for mig ikke mindre af, at dette endnu en gang er lykkedes i denne regerings tid. Medens der i andre lande — også sådanne, der har socialdemokratisk ledede regeringer — er udstrakte strejker, så har vi nu ro på arbejdsmarkedet, og dermed må det gamle, udbredte dogme om, at arbejdsfred kun kan opnås under socialdemokratisk ledede regeringer her i landet, vist være aflivet for stedsse.

Når resultatet bedømmes, skal det tages i betragtning, at overenskomstresultatet i første række har tilgodeset lavtlønsproblemet og ligelønsproblemet. Begge er problemer, som det konservative folkeparti har en ofte udtalt sympati for at få løst, ligesom regeringen tilbød sin assistance over for disse problemer i septemberoplægget.

Kalkulationsreglerne har den virkning, som jeg lægger megen vægt på, at effektivitetsgevinster ikke bremser. Tværtimod er bestemmelsen om tilladelse til indkalkulering af afskrivninger på nyinvesteringer inden for de skattemæssigt tilladte rammer direkte effektivitetsfremmende. Lønforhøjelser, der hidrører fra andele i effektivitetsgevinster, er der jo ikke forbud mod i dette lovforslag, men de kan ifølge sagens natur ikke begrunde prisstigninger. Skal de opnåede fordele for lavtlønnede og for kvindeløninger ikke udviskes igen, så må en mere generel lønglidning uden produktivitetsgrundlag bremses. Det er den vigtigste hensigt med prislovgivningen at udøve et incitament for en sådan opbremsning.

Vil det nu lykkes? Ja, mange kommentatorer har jo udtrykt megen skepsis på dette punkt. Jeg synes, det er farligt, hvis man konstant giver udtryk for i bladkommentarer, at resultatet alligevel bliver det samme, altså simpelt hen forudsætter, at den generelle lønglidning vil fortsætte. For det lykkes jo ikke, hvis ikke alle implicerede erken-

[Hans Kjær.]

der det medansvar for samfundsøkonomien, der påhviler alle. Arbejdsmarkedets parter har gjort sig selv direkte medansvarlige ved de to meget afgørende punkter i overenskomsten, som fru Lis Groes også var inde på, bestemmelsen om modregning og bestemmelsen om, at de opnåede løntillæg ikke må give anledning til almindelige forhøjelser af lønniveauet. Virksomhederne må medvirke med den samme loyalitet trods besværlighederne, som de nu har vist over for det restriktive prisstop, en loyalitet, som er udtrykt ved det sidste halve års faktiske prisstabilitet, og en loyalitet, som fortjener megen anerkendelse.

Loven skal til revision om 2 år. Ja, indholdet fra prisindseendelen har jo varig karakter, men andre dele af loven kan selvsagt ikke overleve. Skal vi ud af restriktive bånd, og det må være målet for mit parti, så må alle leve op til det medansvar, vi har for at få genskabt den økonomiske balance. Dertil kræves også en ekspansiv indsats, og det forudsætter en afdæmpning af det offentliges beslaglæggelse af arbejdskraften. Arbejdsministerens redegørelse i går i folketinget i forbindelse med perspektivplanen viste med al tydelighed, at det haster. Et nyt initiativ over for personaleloftet kan efter min opfattelse ikke afvente udvalgsarbejdet, der nu skal i gang i forbindelse med perspektivplanen, fordi dette let vil få karakter af et studiekredsarbejde.

Af andre bestemmelser i lovudkastet skal jeg kun med tilfredshed fremhæve, at virksomheder, der af prisstoppet blev forhindret i at udnytte godkendte prisforhøjelser, ikke igen skal i kø for at effektuere tilladelsen, og jeg skal også nævne min tilfredshed over, at § 24-virksomhederne fra monopollovgivningen nu får den samme adgang som andre til at anmelde kalkulationsreglerne uden den forsinkelse, der ligger i forudgående ansøgning. Fru Lis Groes udtrykte megen bekymring for denne bestemmelse, en bekymring, som jeg finder aldeles ubegrundet, for der kan vel ikke være nogen som helst tvivl om, at hvis der er et område, hvor monopoltilsynet har en erfaring og dermed en baggrund for at føre kontrol med, om reglerne efterleves, så er det netop på det område. Derfor er der slet ingen grund til, at der skal være denne forsinkende, forudgående ansøgning.

Endelig skal jeg fremhæve den mulighed, der gives for at undgå urimelige virkninger, i lovforslagets § 7, hvorefter der gives adgang til dækning af direkte og indirekte omkostninger og til en rimelig avance ud fra de sædvanlige effektivitetsprincipper, også en rimelig udnyttelse af hele apparaturet.

Detaljerne egner sig bedst til udvalgsbehandlingen, som må forene grundighed — deri er jeg enig — med hurtighed, så handelsministeren snarest muligt kan benytte sin adkomst til at ophæve det forlængede prisstop. Jeg håber, at det under udvalgsarbejdet skal lykkes at finde en bedre sproglig udformning af § 11. Ved anvendelsen af ordet „lovlig“ i denne paragraf har man videført en sprogbrug fra tidligere prislove, hvor jeg har gjort opmærksom på, at selve sprogbrugen kunne give anledning til misforståelser ved omvendt følgeslutning til noget ulovligt. Det har jo ikke været meningen, så det skulle forhåbentlig kunne klares.

Jeg skal tilsige mit partis positive medvirken til udvalgsbehandlingen med sigte på lovforslagets gennemførelse.

Det andet lovforslag om udbyttebegrænsning skal jeg kun knytte få bemærkninger til. Ministerens motiveringer for lovforslaget er korte, og jeg skal henvise dertil. At efterleve lovforslaget giver næppe anledning til større administrativt besvær for virksomhederne.

Som noget værdifuldt skal jeg fremhæve den i § 1, stk. 3, indeholdte adgang til 5 pct.s udbytte af egenkapitalen. For den del af menneskeheden, der altid ser mageligt henslængte, mavebæltecigarrygende kuponklippere for sig, når de tænker på begrebet aktionærer, kan denne bestemmelse give et virkelighedsbillede af den såre beskedne forrentning, som den altovervejende del af danske aktieselskaber giver af den investerede, risikovillige kapital.

At en udbyttebegrænsningslov må afskære fra udbytte af nye fondsaktier bortset fra 5 pct.s-reglen, anser jeg for rimeligt.

Jeg har taget den i bemærkningerne til § 2 anførte begrundelse om det datobegrænsede forbud imod udstedelse af nye fondsaktier til efterretning, men har ellers især hæftet mig ved, at den indledende sætning i bemærkningerne herom udmærket forklarer urimeligheden i den nu så udbredte misfor-

[Hans Kjør.]

ståelse om fondsaktiers sande karakter. Jeg kan tilslutte mig.

Jeg kan medgive mit partis tilslutning til lovforslagets gennemførelse, men skal ikke undlade at efterlyse de bebudede aktiviteter til at fremme interessen for investering i aktier. Især skal jeg udtrykke håbet om, at det ofte her fra denne talerstol omtalte udvalg, der arbejder med en løsning på det urimelige dobbeltbeskatningsproblem, snart mest muligt barsler med et resultat.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Ved gennemførelsen af lov om prisstop var der almindelig enighed om, at en sådan lovgivning måtte have en midlertidig karakter. På grund af forhandlingerne på arbejdsmarkedet måtte vi foretage en yderligere forlængelse af prisstoppet, men også ved den lejlighed var der almindelig enighed om midlertidigheden. Derfor tror jeg, der vil være udbredt enighed om, at loven om prisstop må høre op snarest muligt, men der vil sikkert også — også inden for erhvervslivet — være forståelse for, at man ikke uden videre kan ophæve et så relativt langvarigt prisstop uden at sætte noget andet i stedet. Dette andet er det foreliggende forslag til lov om priser og avancer. Sigtet med dette forslag er godt, men forslaget karakter er nok mere vidtgående, end mange havde ventet.

Folketingets partier har kun haft meget kort tid til at overveje forslaget. Man ved vel knap nok, hvad det er, man er i færd med at gøre. Derfor er det særlig vigtigt, at det erhvervsliv, som skal leve under en ny lovgivning, får mulighed for at komme med bemærkninger og mulige forslag til ændringer, og det er vigtigt, at vi som lovgivere lytter til sådanne røster og i vid udstrækning tager hensyn til de saglige indlæg, der måtte komme. Jeg fremhæver dette, fordi jeg har bemærket, at der i offentligheden er dannet det indtryk, at det er en stor prestigesag for regeringen at få gennemført netop det foreliggende forslag. Der er endda talt og skrevet om, at regeringens liv står og falder hermed. Det tror jeg nu er at drage for vidtgående slutninger. En forstandig regering tænker naturligvis mere på lovgivningens indhold end på sit eget liv. Dette være sagt til beroligelse for dem, der må have fået

den opfattelse, at alt er afgjort på forhånd.

Folketinget må gøre sig fortrolig med, at der her er lagt op til en lovgivning af mere varig karakter. Vel er der indsat en revisionsparagraf, men dens reelle indhold går nok mere på, at lovforslaget i vid udstrækning er knyttet til det aktuelle, vedtagne mæglingsforslag for arbejdsmarkedet, end på muligheden af at lade loven løbe ud. Regeringen har i lighed med, hvad man ser i flere andre lande, skønnet det nødvendigt at have en prislovgivning sideløbende med monopollovgivningen. Folketinget må også være klar over, at forslaget indebærer en væsentlig udbygning af monopoltilsynets myndighed og funktion. Man kan have visse tvivl om, at dette organ kan leve op hertil trods de bebudede udvidelser af personalet og normeringen af dette.

Om selve lovforslaget skal jeg kun sige få ting. Vi lægger mærke til, at offentlige priser, takster og honorarer er inddraget under loven. Jeg ser heri en ligestilling mellem offentlig og privat aktivitet, men jeg vil ikke undlade at gøre opmærksom på, at der alligevel er tale om en forskel, idet stat og kommuner kan dække sig ind gennem skatter, medens det private erhvervsliv kan få vanskeligt ved at dække omkostningssiden ind. Hensigten med at inddrage offentlige takster er tydeligt nok at undgå pristalsstigning til efteråret, og dette kan også være statens og kommunernes interesse med henblik på lønudgifterne, men det er betænkeligt, at forslaget i sin realitet kan betyde en indsnævring af selvfinansieringsgraden i kommunerne. Det er også betænkeligt, at der sker et brud på princippet om budgetbalance for offentlige aktiviteter.

Vi må være særlig opmærksomme på lovforslagets indhold vedrørende kalkulationsregler, hvor det mest interessante punkt findes i forslaget § 5, stk. 5, der sætter visse grænser for indregning af lønstigninger. Det er lønglidningen, regeringen her har for øje. Formålet er godt; man skal blot være klar over, at lønglidning er mange ting, og at ikke enhver lønglidning er af det onde, den kan også være produktivitetsfremmende. I sidstnævnte tilfælde skulle det selvfølgelig ikke føre til prisstigninger.

Der vil nok komme en hel del kritik af

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]

denne del af lovforslaget, men jeg vil dog fremhæve, at forslaget intentioner her er i overensstemmelse med det sociale sigte i det netop vedtagne mæglingforslag.

Jeg vil yderligere fremholde betydningen af, at efterspørgselspresset på arbejdsmarkedet er nok så betydningsfuldt som en lovgivning af denne karakter. Vi har tidligere haft en lovgivning af beslægtet natur, og der skete alligevel en kraftig længdning, fordi efterspørgselspresset var for stort. I denne sammenhæng understreger jeg betydningen af, at der sættes en bremse på det offentlige forbrug af arbejdskraft og kapital. Der er jo en direkte sammenhæng mellem det stærkt stigende offentlige forbrug og væksten i underkuddet på betalingsbalancen.

Tidspresset har været stort, og derfor er forslaget i den foreliggende form næppe i overensstemmelse med, hvad der bliver det endelige resultat. Jeg kan således ikke gå ind for bestemmelsen i § 11, der siger, at virksomheder, som er omfattet af loven, skal kunne godtgøre, at deres priser er lovlige. Reglen er hentet fra den midlertidige lov om prisstop, men den kan ikke passere i en varigere lov. Jeg forstår da også, at den højtæredde handelsminister er indstillet på, at man kan bruge en anden formulering gående ud på, at virksomheder skal kunne dokumentere grundlaget for prisansættelsen. En sådan formulering vil være i overensstemmelse med den lovgivning og retspraksis, man har på andre områder, og jeg tror, det vil være mere i overensstemmelse med, hvad regeringen har tænkt sig, end den foreløbige formulering, vi har set i selve forslaget.

I forbindelse med udformningen af kalkulationsregler må det være naturligt, at vi under udvalgsarbejdet overvejer, om det ikke vil være muligt at indføre en beregningsfaktor, der giver mulighed for regulering af familiens vederlag for arbejdsindsats i individuelle virksomheder. Man har her nogle erfaringer fra landbrugsområdet, der måske kan bygges videre på. Det vil jo være svært for den erhvervsdrivende at forstå, at lønstigning til medarbejdere må indregnes, medens hans eget vederlag skal holdes i ro. Jeg vil gerne sige, at problemet er mere kompliceret, end jeg her har trukket det op,

og derfor er det egnet til en nærmere analyse under udvalgsarbejdet.

Der består ved denne lovgivning et problem med hensyn til, hvordan landbrugets hjemmemarkedsordninger skal indplaceres. Det emne mener jeg også er egnet til udvalgsbehandling. Jeg skal ikke gå yderligere i enkeltheder om forslaget, som vi kan fordybe os i under udvalgsarbejdet.

Jeg vil slutte med at henvise til økonomiministerens sobre redegørelse til folketinget om den økonomiske udvikling. Det er jo den, som er den egentlige baggrund for lovforslaget og for flere andre lovforslag, der er kommet i denne sammenhæng. I erkendelse af de realiteter, som økonomiministeren har fremholdt, og i erkendelse af erhvervslivets egen interesse i prisstabilitet kan jeg — trods nogle betænkeligheder — anbefale forslaget til en saglig udvalgsbehandling.

Det samme kan jeg sige om forslaget til lov om udbyttebegrænsning. Der er her en interessant nydannelse: at man direkte taler om forrentning af egenkapitalen med i hvert fald 5 pct. Det kan bidrage til en bedre forståelse af visse økonomiske sammenhænge, som man sine steder ikke synes at have erkendt. Det kan jeg også anbefale til udvalgsbehandling.

Niels Helveg Petersen: Prisstoppet har nu virket i efterhånden seks måneder, og det er en meget lang periode for så restriktiv en lovgivning. Jeg synes, der kan være grund til at hæfte sig ved, nu hvor prisstoppet er ved at udløbe, at restriktionerne tilsyneladende ikke har været båret helt forgæves. Vi har i fire måneder haft et uændret forbrugerpristal, og selvfølgelig er den almindelige konkurrence i forbindelse med den økonomiske neddæmpning en meget væsentlig faktor bag denne prisstabilitet, men jeg er overbevist om, at også prisstoppet har haft en indflydelse på dette.

Ved prisstoppets ophævelse vil der være en risiko for at sætte prisstabiliteten over styr. Der udløses ny dyrtidsportion pr. 1. marts, nye overenskomster træder i kraft, arbejds giverkompensationen for én dyrtidsportion bortfalder, og der er stigende råvarepriser, især stigende oliepriser.

Der er ingen tvivl om, at den skarpe konkurrence og den almindelige neddæmpning

[Niels Helveg Petersen.]

af aktiviteten fortsat vil betyde, at risikoen for skarpe prisstigninger er reduceret, men der vil stadig væk efter mit partis skøn være behov for en aktiv prispolitik, en aktiv prispolitik, som dels begrundes med helt aktuelle forhold, dels har sin begrundelse i den almindelige erhvervsudvikling i øvrigt, som efter vor opfattelse har gjort en almindelig modernisering af prislovgivningen nødvendig. Den gamle prisindseendelse bortfalder med gennemførelsen af den nye lov, der her fremsættes forslag om. Den nye lov om priser og avancer er på adskillige områder en væsentlig modernisering og også på visse områder en skærpelse af hidtidig prislovgivning. Jeg skal nævne nogle af de væsentlige moderniseringer og nydannelser i loven.

For det første får monopoltilsynet en almindelig adgang til at overvåge prisudviklingen og at indberette om forhold, som indskrænker konkurrencen. Det siges videre, at monopoltilsynet skal offentliggøre i vidt omfang sine undersøgelser. Der kan fastsættes højestepriser og prisstop i videre omfang end før, idet det ikke som før vil være påkrævet at foretage forudgående undersøgelser. Anmeldelsespligten for vejledende priser, som ikke hidtil har været permanent, gøres nu til et helt permanent led i prislovgivningen, hvad jeg hilser med stor tilfredshed.

Det er noget nyt, at monopoltilsynet, for så vidt angår offentlige takster, vil komme stærkt ind i billedet også i fremtiden, idet monopoltilsynet skal afgive udtalelser.

Endelig er § 24 i monopolløven pillet ud af monopolløven; jeg skal senere komme tilbage til dette forhold.

Den vigtigste nydannelse er imidlertid kalkulationsreglerne, regler for, hvilke former for omkostningsstigninger der må indkalkuleres i priserne. Vi har allerede erfaret, at denne nydannelse er blevet noget unødigt modtaget forskellige steder. Jeg har endda set, at man har opfattet den som et særligt angreb på erhvervslivet. Efter min opfattelse er dette ikke en korrekt fremstilling. Erhvervslivets trivsel er helt afhængig af, at det lykkes at bremse op for omkostningsstigningerne. Den nye prislov kan medvirke til dette. Jeg kan forstå, at man i erhvervslivet kan føle sig generet af, at det ligesom er erhvervslivet, der her skal tage det første

stød i denne politik, men på blot lidt længere sigt vil det selvfølgelig være til gavn for erhvervene med en så rolig omkostningsudvikling som overhovedet muligt.

Bestemmelserne i § 5 er helt centrale, herunder selvfølgelig ikke mindst det sidste punkt i § 5, stk. 1. Det siges her, at overenskomstmæssige tillæg, og hvad der kan sammenlignes hermed, må indregnes i priserne, efter at der er foretaget almindelig overenskomstmæssig modregning. I bemærkningerne til denne bestemmelse er meningen med det uddybet videre. Jeg er overbevist om, at udvalget, som skal drøfte dette lovforslag, må bruge en væsentlig del af sin tid til at diskutere disse centrale retningslinjer. Det er åbenbart ikke nogen let opgave at fastlægge almindelige retningslinjer for, hvorledes disse bestemmelser skal praktiseres, men på det radikale venstres vegne vil jeg gerne udtale en stærk tilslutning til hensigten og meningen med disse bestemmelser.

Megen længtid inden for det bevægelige lønsystem modsvares af produktivitetstigninger og rejser ikke noget prisproblem, vil ikke for virksomheden kunne motivere prisforhøjelser og vil vel ikke engang hos virksomheden motivere et ønske om prisforhøjelse. Prisproblemerne opstår, hvor længtidningen slår igennem i priserne, hvor den altså ikke modsvares af en produktivitetstigning, og denne form for længtidning er i ingens interesse. Den er ikke i erhvervenes interesse, den er slet ikke i lønmodtagernes interesse, den vil i høj grad være af tilfældig art, den stiller eksporterhverv og hjemmemarkedserhverv ulige, og den modvirker bestræbelserne for at føre en solidarisk lønpolitik, som det jo har været forsøgt denne gang måske mere end nogen sinde før. Ved denne overenskomstforhandling har de lavtlønnede og kvinderne fået væsentlige tillæg, og disse bestræbelser for at skabe en større lighed på det private arbejdsmarked vil selvfølgelig stramme, hvis længtidningen kommer til at udhule resultaterne af dem.

Det er uden tvivl betydningsfuldt, hvis de bestemmelser, der foreslås indsat i loven for at bremse op for uønsket længtidning, skal få kød og blod, at organisationerne medvirker mest muligt. Der er her tale om et eksperiment. Man har ikke forsøgt sig med den slags bestemmelser før, og organisationernes medvirken vil være meget værdifuld og

[Niels Helveg Petersen.]

nødvendig for at få bestemmelserne til at fungere.

Fru Lis Groes havde adskillige indvendinger mod prislovsforslaget. Lad mig sige om monopollovens § 24, at det radikale venstre, som har været med til at opretholde denne bestemmelse igennem årene ofte imod meget hård kritik, har accepteret, at denne bestemmelse falder bort. Efter hvad vi har fået oplyst, har bestemmelsen ikke haft synderlig praktisk betydning, og væsentligt er det, at monopoltilsynet nu i realiteten har nøjagtig de samme beføjelser over for monopolvirksomhederne, som de har haft hidtil, men det juridiske grundlag bliver et andet, det bliver det almindelige kalkulationsgrundlag. I praksis vil det ikke føre til nogen forskydning eller til nogen mulighed for, at monopolvirksomhederne får lettere slag.

Jeg er enig med fru Lis Groes i, at den omstændighed, at selve grundlaget for prisberegningen, for, hvad der er lovlige priser, lægges fast på en bestemt dato, som jo i virkeligheden refererer til en dato, der ligger et halvt år tilbage, den 22. september i fjor, skaber vanskeligheder. Udgangspunktet for kalkulationsreglerne bliver selvfølgelig vanskeligt på den måde. Jeg vil lytte meget opmærksomt efter, om vi under udvalgsarbejdet kan finde frem til et bedre udgangspunkt, et bedre grundlag for kalkulationsreglerne. Jeg forudser nok, at det bliver umuligt, men hvis fru Lis Groes har gode ideer i den retning, tror jeg, at man vil lytte.

Servicefagene er ikke omfattet af bestemmelser om kalkulationsregler. Så vidt jeg kan se, men det er jo et spørgsmål, der kan drøftes, er dette i allerhøjeste grad berettiget. Man kan lave prisstop for serviceydelser, tjenesteydelser, men i almindelighed at lave en kalkulationsregel på disse områder er næppe muligt. Jeg synes i øvrigt, fru Lis Groes overså, at netop for disse områder er der tale om, at monopoltilsynet får udvidede beføjelser på anden led.

Værdifuld tid, sagde fru Lis Groes, er spildt, og lovforslaget skal ikke nu jaskes igennem; det er jeg enig i. Dette lovforslag har krav på en grundig behandling i udvalget, men jeg mener også, det må være i alles interesse, at denne grundige behandling kan ske på forholdsvis kort tid, fordi prisstoppet hurtigst muligt bør afløses af denne nye lovgivning, og jeg håber, der kan være enighed om, at grundighed ikke nødvendigvis betyder langsommelighed.

Der bliver spurgt, om ikke dette vil skabe en ulighed mellem forskellige områder, der betjener sig af forskellige lønsystemer. Jeg mener det ikke, jeg mener, at i det omfang, der er tale om bevægelige lønsystemer, som modsvarer produktivitetstigninger, vil der ikke være tale om nogen sådan modsætning.

Endelig har jeg lyst til at komme ind på spørgsmålet om, hvorfor denne lovgivning først kommer nu. De store retningslinjer har der klart været gjort rede for af handelsministeren og i øvrigt også af statsministeren under den sidste debat, vi havde om disse spørgsmål. Men jeg synes ikke, man med rette kan sige, at dette lovforslag kunne have været fremsat, før mæglingforslaget var kendt. Jeg vil gerne henvise til mæglingforslagets afsnit D om forskellige bestemmelser, punkt b, hvori der står, at det er en forudsætning for de i mæglingforslaget foretagne forhøjelser af gældende lønsatser, at der ikke på grundlag af disse ændringer i satserne finder en almindelig forhøjelse af lønniveauet sted. Der kan også henvises til andre bestemmelser i mæglingforslaget, herunder bl. a. modregningsbestemmelsen, som er af en sådan karakter, at man måtte have fuldt kendskab til disse bestemmelser, før et prislovsforslag af denne art kunne fremsættes.

Jeg forstod, at socialdemokratiet i sin modtagelse af lovforslaget ligesom holdt alle porte åbne. Jeg har også forståelse for den politiske baggrund herfor, som jo er den, at der har været en vis politisk uro omkring udarbejdelsen af lovforslaget og dets fremsættelse. Jeg tror, den politiske uro vil for-

[Niels Høiveg Petersen.]

svinde, efterhånden som arbejdet med lovforslaget skrider frem i udvalget, hvor man vil finde, at lovforslaget hverken er så restriktivt som påstået af erhvervsorganisationerne eller så mangelfuldt, urimeligt og lemfældigt som antydet af fru Lis Groes her ved førstebehandlingen. Jeg tror, at lovforslaget vil vinde ved nærmere gennemsyn, og at derfor megen dramatik vil vise sig at have været overflødig.

Der er nye principper i dette, og derfor må man selvfølgelig også til sin tid være opmærksom på, at der kan være behov for at revidere. Vi går ind i en prislovgivning med delvis nye principper og må selvfølgelig være opmærksom på, at der kan blive behov for revisioner hen ad vejen.

Jeg skal gøre et par bemærkninger om lovforslaget om udbyttebegrænsning, som jo følger mønsteret fra tidligere lovgivning og derfor også indbefatter et 1-årigt forbud mod udstedelse af friaktier. Der er to undtagelser fra det hidtidige mønster. Den ene er, at man som udgangspunkt for udbyttebegrænsningen kun anvender et enkelt år og ikke et gennemsnit af de tre sidste. Det er administrativt lettere og fører ikke til et væsentlig anderledes resultat. Den anden er, at udbyttebegrænsning ikke træder i kraft, hvor udbyttet holder sig inden for 5 pct. af egenkapitalen. Denne sidste bestemmelse finder jeg i allerhøjeste grad rimelig. Et udbytte på 5 pct. af egenkapitalen kan under ingen omstændigheder være et urimeligt udbytte.

Ømann: Efter de reaktioner, man allerede har set, har man lov til at formode, at denne prislov vil sprede hygge i mange små hjem. Den er ganske vist venlig mod de store, men den er ret så ond mod de små. I øvrigt er denne lovgivning skarpt opdelt principielt i to forskellige afsnit, nemlig hvordan man behandler vareomsætningen, varesalget, og hvordan man behandler serviceområdet, hvordan man behandler tjenesteydelserne. Her er der jo en vældig forskel på de behandlingsformer, man har valgt, og her er vel det sted, hvor der er størst anledning til kritik af lovforslaget.

Hvad vareomsætningen angår, er det tydeligt for de fleste, at der er store områder, hvor markedsmekanismen for tiden er

en acceptabel og brugbar regulator. Der er mange forretninger, der har svigtende efterspørgsel, nedadgående omsætning, og der er ingen tvivl om, at der på mange områder er en effektiv priskonkurrence. Hvorfor handelsministeren så har generet sit klientel på disse områder, er efter min opfattelse ikke helt indlysende. For det er jo ret så hård en skæbne: småvirksomhederne uden medhjælp er efter kalkulationsreglen i § 5 låst fast. Der er ingen som helst forhøjelse at hente af deres egenløn, og så kommer hele spørgsmålet om de handlendes stilling over for bevisbyrdereglen ind. Det må være svært for mange af disse mennesker at finde ud af, hvad deres lovlige pris egentlig er, efter at der i en meget lang periode har været lovindgreb. Vil det ikke være sådan, at de vil famle sig frem i en atmosfære af halvkriminalitet, at de vil hade myndighederne og det offentlige, fordi de er usikre? Jeg tror, at denne lov på dette område vil være egnet til at skabe poujadister og statsfjendtlighed.

Med hensyn til egenløn må jeg gå ud fra, at dér gælder de samme regler for landbrugere af enhver kategori, og at disse også er afskåret fra at indkalkulere forhøjet egen arbejdsindkomst i det omfang, de berøres af denne lov, nemlig med hensyn til hjemmemarkedspriserne.

Men så er der det andet område; det behandles på en helt anden måde. Her er der nemlig ingen kalkulationsregler, her er der intet umiddelbart hold på prisudviklingen, her brydes kontinuiteten. Ja, der er en adgang til at dekretære forskellige former for pristafstættelse, men så vidt jeg kan se, er der her i lovgivningen et slip i udviklingen. Det er jo netop et område, hvor vi gennem de senere år har erfaret, at dér er der den største fare for prisstigninger i al almindelighed. Men jeg er ikke i tvivl om, at der er specialfelter inden for servicefagene, som har været under ret hård kontrol under pristoppet, og hvor der derfor er et meget stort behov for prisreguleringer. Hvordan vil det så gå, når nu pristoppet ophæves? Hvordan vil det gå f. eks. med bilmekanikerne? Hvordan vil det gå med byggereparationshåndværket? Her var det på sin plads, at der var virkelig indsigt i udviklingen, at man ikke her gav los, så man får ganske voldsomme prisstigninger.

[Ømann.]

Lovforslaget giver monopoltilsynet mulighed for at dekretere bestemte priser også uden forudgående forhandlinger, men hvordan er tidsforløbet her? Bliver der blot 10 sekunder fri, ja, så vil priserne vel ryge op, og så vidt jeg kan se, bliver der altså en fri periode, hvis ikke monopoltilsynet er meget rapt over for de kritiske brancher.

Men hvis stigningen først er et faktum, hvad kan man så gøre? Kan monopoltilsynet gå tilbage i kalenderen, vælge sig en passende dato og sige, det er prisen pr. denne dato, der nu skal bruges? Og hvis en bestemt maksimalpris skal dekretes på disse serviceområder, hvad skal det så være for én? Skal det være den på specialværkstedet? Skal det være den på den blandede, men ikke så effektive virksomhed? Det er mig lidt af en gåde, at man er i stand til — og det fremgår jo af lovforslaget — at dekretere sådanne maksimalpriser, når man afviser muligheden for at lave kalkulationsregler.

Er loven rå mod de mange og små, ja, så er den til gengæld flink ved de store. Der kan indregnes maksimalt 30 pct.s afskrivninger, og der skal ikke ske prisnedsættelser ved effektivitetsstigning for, som man siger, ikke at tage opmuntringen fra de driftige. Ja men her ser man igen skævheden. Det er jo netop de store, dem med den store indsats af kapital og maskiner, der kan registrere effektivitetsstigninger. Den egentlige høker kan ikke rationalisere så gevaldigt.

Her er mit grundsyn principielt forskelligt fra handelsministerens, og jeg mener, det er på et afgørende punkt. Handelsministeren erkender i fremsættelsen, at omkostningsudviklingen uundgåeligt må føre til en vis prisstigning, hvis vort økonomiske system skal kunne fungere. Jeg tror ikke, det er rigtigt at erkende noget sådant i al almindelighed. Hvis man i sin økonomiske politik fremmer rationalisering og effektivitetsstigning og ved en aktiv prispolitik sørger for, at priserne nedsættes i forhold til den øgede effektivitet, så er det da meget muligt rent principielt, at denne prisnedsættelse kunne mere end afbalancere den prisstigning, der måtte være i andre fag. Men i dette lovforslag har man altså det modsatte synspunkt; de store, der effektiviserer, skal kunne be-

holde hele gevinsten ved en lavere kostpris pr. produceret stykke.

Det giver mig for øvrigt anledning til at komme ind på de bemærkninger, der er gjort om monopollovens § 24, for jeg synes ikke, man har fået alle eventualiteter ved denne slettelse frem. Det er sagt, at det lovforslag, vi her diskuterer, vil det samme og fuldstændig dækker § 24; det vil jeg dog meget gerne have klarlagt. For er det ikke sådan, at omsætningsforøgelse kan skabe en mindre kostpris pr. produceret enhed, og at denne omkostningsnedgang efter praksis, så vidt man kan læse sig til, bliver modregnet, når et § 24-foretagende kommer og ønsker sig priserne reguleret opad? Men dette princip, denne modregningsaffære, kan da slet ikke fortsat håndhæves med kun denne nye lov som grundlag. Og i almindelighed kan man vel også sige, at det er en sand erfaring, at prisstigning ifølge omkostningsstigning slår lynhurtigt igennem, mens konkurrencen, den være sig aldrig så god, har svært ved at gennemtvinge et velbegrundet prisfald, hvis omkostningerne falder. Denne erfaring, som handelsministeren vel næppe vil bestride, har han altså ikke draget konsekvensen af i dette lovforslag, tværtimod.

Prisstoppet for de offentlige ydelser — ja, det er jo allerede helt klart sagt af venstres ordfører, hvorfor det kun skal vare til september, det er, fordi man skæver til pristallet, og man skulle gerne over et vist punkt, og når man er over dette punkt, kan man foretage forhøjelser. Det minder meget om det, man plejer at kalde manipulation med pristallet, og det er ikke noget, der bliver populært i de kredse, hvis løn er afhængig af pristalsreguleringen.

For øvrigt er det udtrykkeligt nævnt, at gas, el og telefon er inkluderet i pristoppet, men der er jo også andet; jeg tror, vi nærmere må drøfte omfanget af pristoppet på disse ydelser. Man kan spørge: hvad med taxa, hvad med lillebiler? Det er jo også områder, hvor i hvert fald for taxas vedkommende priserne fastsættes af offentlige myndigheder.

Men i øvrigt — og det er jo også blevet sagt af hr. Hans Kjær, og det blev sagt af økonomiministeren, da han forleden fremsatte nogle lovforslag — er hovedformålet med denne lovgivning det løntryk, der skal

[Ømann.]

udøves gennem § 5, nr. 5, som siger, at kun de strikte overenskomstmæssige lønstigninger må indregnes i priserne. Den psykologiske virkning og det påskud, man giver arbejdsgiverne til at sige nej, uanset hvordan forholdene ligger, er vel hovedsagen, for hvordan bliver realiteterne? Jeg tror nu, at man har taget en lovlig stor bid af kagen her, og jeg tror ikke, det er muligt at administrere denne bestemmelse. Jeg synes også, det fremgik af forskellige udtalelser i dag, at forståelsen for virkningen af disse produktivitetsfremmende lønsystemer, der jo er indbygget i forskellige overenskomster, vist ikke er helt klar.

Der står i § 13, stk. 2, at loven ikke omfatter omsætning eller udlejning af fast ejendom, forsikring, bankers og sparekassers renteberegning samt handel med værdipapirer og udnyttelse af ophavsrettigheder og immaterielle ejendomsrettigheder. Man er lige ved at sige: ja men det var jo her, der skulle have været reguleret, hvis denne lov skulle have nogen økonomisk virkning, og så kunne man praktisk taget have ladet vareomsætningsområdet være i fred, for enten er indgreb uforholdsmæssige, eller også er de alligevel utilstrækkelige. Vi er altså meget lidt begejstrede for dette lovforslag.

Med hensyn til lovforslaget om udbyttebegrænsning har jeg ikke meget at føje til. Det er efter min opfattelse et lovforslag, der forsøger at stikke folk blå i øjnene; det kan hverken medvirke til at gavne valutabalancen eller til at bekæmpe inflationen. Det forbud mod udstedelse af friaktier, fondsaktier, som skal gælde for et års tid, kan man godt spare sig, for der er allerede kommet en byge af friaktier, og sådan noget kommer i byger. Man har gjort, hvad man skulle på dette felt, og man har haft et rimeligt varsel til at gøre det, så der er ikke noget at hente.

Grænsen er sat ved 5 pct. af egenkapitalen. Det ser meget beskedent ud, men det er dog nok værd at gøre opmærksom på, at der er nogle firmaer, der kører med en overordentlig stor egenkapital. Jeg tror ikke, at A. P. Møller betaler udbytte, som løber op på 5 pct. af egenkapitalen, så der er for manges vedkommende aldeles ingen begrænsning i dette. Jeg hæfter mig også ved, at her har man ikke kunnet overkomme at begrænse tantieme og bestyrelshonorarerne; det

er, siger man, med den begrundelse, at man ikke vil gribe ind i arbejdsforhold, og det er jo at være uhyre demokratisk over for aktiebestyrelsesmedlemmerne og direktørerne. Jeg kan ikke gå ind for dette lovforslag.

Sigsgaard: Jeg føler mig for mange enkelt-punktets vedkommende ganske godt dækket ind af særlig fru Lis Groes' grundige og kritiske gennemgang af forslaget til prislov, så det skal jeg ikke gentage.

VS stemte ikke for prisstoppet i oktober, fordi det var ineffektivt, og fordi det sigtede imod at hjælpe regeringen med at presse lønningerne ned. Regeringens almindelige forbrugsbegrænsende og lønmodtagerfjendtlige politik har jo nu medført, at folk har dalende købekraft, og i en sådan situation stiger priserne normalt ikke. Når der er brug for prisindgreb ved stærkt efterspørgselspres, virker det ikke, og når efterspørgselspresset forsvinder, er der mindre brug for prisindgreb.

Endnu en grund til, at VS ikke stemte for prisstoppet, var, at forbrugerne ikke fik virkelige kontrolmuligheder: at f. eks. klar angivelse af kiloprisen på varerne blev obligatorisk. Men desuden ville det, hvis priser og udbytter virkelig skulle kontrolleres, være nødvendigt at ophæve forretnings- og bankhemmeligheden, og så måtte lønmodtagerne være kontrollører på hver eneste virksomhed. Så radikalt måtte man gå til værks, hvis det skulle fungere, og det drømmer ingen kapitalistisk minister jo om, og derfor har pris- og udbyttekontrol aldrig været effektiv i noget kapitalistisk land. Handelsministeren vil ikke kunne nævne ét eneste eksempel på, at en sådan lovgivning har været effektiv, og det bliver den heller ikke med denne lov.

Bortset fra de manglende kontrolmuligheder findes det helt store hul — det undrer mig egentlig, at det ikke er taget mere op i debatten — i § 7, hvor betingelserne for, at virksomhederne kan få dispensation og få lov til at sætte priserne op, er opregnet; dér er det nævnt, at effektive virksomheder godt kan få lov til at gå ud over lovens rammer og forhøje priserne. Og dér rejser sig det spørgsmål, hvordan ministeren og monopoltilsynet egentlig vil sondre imellem effektive og ineffektive virksomheder. Jeg vil meget gerne have ministeren til at forklare, hvor-

[Sigsgaard.]

dan det skal foregå. I øvrigt troede jeg, at ministeren mente, at de allerfleste virksomheder er effektive. Jeg synes, ministeren plejer at sige, at det er karakteristisk for vores samfundssystem med den private ejendomsret til produktionsmidlerne, at virksomhederne er så vældig effektive; der er små undtagelser: B & W o. lign., men ellers skulle de være så effektive. Hvis det nu er rigtigt, skulle det altså betyde, at de fleste virksomheder kan få dispensation efter bestemmelsen i § 7, fordi de er effektive, og så er loven jo ingenting værd. Men spørgsmålet er, hvordan i alverden monopoltilsynet skulle være i stand til at kontrollere, om en virksomhed er effektiv. Jeg kan ikke forestille mig, at det skulle være muligt, og det vil sige, at det, der bliver resultatet af det, er, at direktør Jensen skriver ind til monopoltilsynet: kære monopoltilsyn, jeg har en effektiv virksomhed og beder om i henhold til paragraf dit og dat at få lov til at forhøje mine priser, kærlig hilsen, direktør Jensen, og så kan monopoltilsynet egentlig ikke gøre ret meget ved det. Det vil være umuligt at kontrollere effektiviteten. Spørger man uafhængige økonomer — hvad jeg har gjort, da disse lovforslag kom frem — siger de, at de aldrig har set mage til bestemmelse. En af dem sagde endda til mig, at så vidt han kunne forestille sig, måtte de have slået sig på lårene af grin i handelsministeriet, da de lavede den bestemmelse, for mage til bestemmelse er aldrig set.

Den anden centrale bestemmelse i loven er § 5, hvorefter lønglidning ikke må give grundlag for prisforhøjelser. Meningen med bestemmelsen er at standse eller bremse lønglidning. Det kan der rejses forskellige indvendinger imod.

For det første er det til det yderste vanskeligt at kontrollere — og det vil det være for monopoltilsynet — hvad der egentlig er lønglidning, og hvad der ikke er lønglidning. Hvad er en følge af overenskomsten, og hvad er ikke en følge af overenskomsten? Altså også her bliver loven næsten umulig at praktisere.

For det andet kan man rejse den indvending, at lønglidning ikke kan forhindres — sidst blev det i øvrigt bekræftet af nationalbankdirektøren i fjernsynet forleden aften — og i det omfang det lykkes at begrænse

lønglidning, betyder det kun, at virksomheden sætter profitten op. For hvad er nemlig lønglidning? Ja, det er den måde, arbejderne skaffer sig en andel i produktivitetsstigningen på, og bliver den bremset, betyder det kun, at arbejdsgiverne kan stikke hele gevinsten af den højere produktivitet i deres egen lomme, sådan at resultatet altså bliver, at nogle få får mere og de mange får mindre.

I øvrigt er lønglidning ikke bare en fordel, ja, en nødvendighed, for arbejderne, men den er også en fordel for de godt arbejdende virksomheder. Den stigende produktivitet i sådanne virksomheder giver dem jo råd til lønforbedringer, og derved bliver de i stand til at skaffe sig velkvalificeret arbejdskraft f. eks. Også fra et kapitalistisk synspunkt er det altså tosset at gribe ind over for lønglidningen, den er nemlig medvirkende til, at de dårligt fungerende virksomheder forsvinder, og at de bedre fungerende styrkes.

Dernæst synes jeg selvfølgelig, det er dybt forkasteligt, at man svækker det lovapparat, der kunne bruges til kontrol med monopolerne; i hvor høj grad det bruges, skal jeg ikke komme ind på at diskutere her, men det bruges da i nogen grad. I hvert fald kan dette apparat bruges, og det svækkes altså. Samtidig med at man foretager en sådan svækkelse af kontrolmuligheden, er vi for tiden inde i en periode med en monopolisering, som vi aldrig før har set mage til, en proces, der har fundet sted i mange år, men den accelererer jo. Jeg synes nok, det er forstemmende, at man, samtidig med at monopoliseringen skrider fremad og monopolerne selvfølgelig dermed får mere magt og bliver mindre kontrollable fra samfundets side alene i kraft af deres magt, svækker det lovapparat, der dog gav visse muligheder.

Sammenfattende må jeg sige, at en lov, der ikke fungerer — og det vil den ikke komme til — er farlig, fordi den skaber illusioner. Det kan være, det er formålet med den at skabe illusioner, ellers ser jeg ikke rigtig, hvad formålet skulle være, for effektiv bliver den altså ikke.

Dernæst om forslaget til udbyttebegrænsningslov: det er simpelt hen det rene blålæs, for hvad sker der, når man begrænser udbyttet gennem lovgivning? Så henlægges det, der ellers skulle have været betalt som udbytte, til reservefond, til virksomhedens

[Sigsgaard.]

værdier, og disse værdier, virksomhedens aktiver, stiger altså. Det betyder igen, at kursene stiger på virksomhedens aktier, og denne gevinst kan jo indkasseres ved, at man sælger aktierne. Så kan regeringen komme og sige: nå ja, men så beskatter vi det. Og det gør man også meget beskedent, men selv det kan aktionærerne undgå, for de kan belåne deres aktier og ad den vej hale det udbytte hjem, som regeringen nu siger at den vil gribe ind over for. I øvrigt er kapitaldannelsen jo stadig væk privat; det, der sker, er bare, at man ikke lodder det så hurtigt ud. Udlodningen sker altså langsomere, senere vil den bare blive dobbelt så stor eller mere. Selv hvis udbyttet altså faktisk rammes og må skæres ned, og det er den situation, jeg taler om nu, så har det altså ingen betydning set på lidt længere sigt.

Men spørgsmålet er dernæst: vil denne lov overhovedet ramme udbytterne, vil det skære dem ned? For hvis ikke det er tilfældet, så gælder de første betragtninger, jeg har gjort gældende, jo ikke, så er de ikke aktuelle, og dér kan man skelne mellem to typer af selskaber: for det første selskaber, der er behersket af en hovedaktionær, og dér betyder loven ingenting; han kan gardere sig over honorarer og tantiemer og på anden måde. For det andet er der de børsnoterede selskaber. Det typiske for de børsnoterede selskaber er, at de har en stor egenkapital, store reserver, og dér kan jeg sige, at jeg har prøvet på at gennemgå Greens Danske Fonds og Aktier og har kigget på rederierne — det er det eneste, der er mulighed for i den udgave — og denne hurtige undersøgelse viser, at ingen af disse rederier i det sidste år har betalt mere end 5 pct. af egenkapitalen. Og det er altså den grænse, man nu vil lave lov om — i virkeligheden ingen grænse. Loven vil f. eks. give rederiet Orient mulighed for at udbetale et udbytte på 40 pct. Det er et præcist tal, der meget godt belyser, i hvor høj grad det er blålæs, vi har med at gøre i dette lovforslag.

I dag, for at tage det sidste nye, har Nordisk Fjerfabrik offentliggjort sine regnskaber; de viser, at heller ikke denne virksomhed vil blive ramt af loven.

Hr. Ømann var inde på at nævne A. P. Møller osv., og der var jo nok, mente hr.

Ømann, flere virksomheder, der ikke ville blive ramt, fordi deres egenkapital er meget stor og de i forvejen, selv om de betaler store udbytter, ikke når op på de 5 pct. af egenkapitalen. Hr. Ømann kunne roligt være gået meget videre. Det normale er, at selskaberne betaler 3-4 pct. i udbytte set i forhold til egenkapitalen. Det vil altså være ganske få selskaber, der overhovedet kan blive berørt af denne lov. Men jeg synes, det er rimeligt i dag at forlange en undersøgelse; jeg har kun kunnet tage rederierne frem, og de bliver altså overhovedet ikke ramt. Man må forlange en undersøgelse af disse børsnoterede selskaber; hvor mange kan i det hele taget blive ramt?

Der er ikke meget ved, at regeringen kommer og siger til selskaberne: I må ikke udbetale udbytte, der er mere end så og så stort, når selskaberne overhovedet ikke har drømt om at udbetale sådanne udbytter. Det er simpelt hen et slag i luften. Men lad os få den undersøgelse, det var da kun rimeligt.

Dertil kommer, at lovforslaget er løst formuleret. Er forskudsafskrivninger f. eks. egenkapital, hr. handelsminister? Det er det jo regnskabsmæssigt, og det vil være helt urimeligt, at man får fradrag i indkomsten for forskudsafskrivninger, hvis man så regner dem med til egenkapitalen og dermed kan få sat udbyttet op i de tilfælde, hvor grænsen overhovedet måske kan blive aktuell, og det vil undersøgelsen jo vise. Altså, er forskudsafskrivningerne egenkapital? Er henlæggelserne til skatter egenkapital? Kan det altså også være med til at begrunde et højere udbytte i de tilfælde, hvor loven kommer til at virke?

Jeg synes, at dette er meget vagt, og jeg kan da også godt pege på, hvad der kunne gøres, hvis man ville have sådan en lov til at virke bare i et vist omfang. Så burde man fastsætte en bestemmelse, som sagde: der må ikke udbetales et udbytte, der i kroner og øre er højere end det laveste udbytte af de to foregående år. For der er jo nogen, der har forudset det, der kom her, der er nogen, der har garderet sig; derfor må man have de to foregående år.

Det er den ene bestemmelse. Den anden bestemmelse må gå ud på, at der skal være forbud mod stigninger for alle former for vederlag til aktionærer, løn, tantiemer, be-

[Sigsgaard.]

styrelsesshonorarer, andre honorarer og naturalieydelse, fri bil, og hvad det nu kan være. Men det er heller ikke nok, for dér sagde fru Lis Groes, at hvis bare man kunne få et forslag frem svarende til det, der var fremme i 1963, tror jeg det var, så ville socialdemokratiet forhandle. Men loven fra 1963 blev jo omgået, og den blev jo omgået i stort omfang; derfor er det ikke tilstrækkeligt med de to punkter. Man må tilføje et tredje punkt, der går ud på, at der ikke må trækkes mere ud af selskabet på mellemregningskonti end det, som de pågældende får i løn eller vederlag, med de begrænsninger, som er sat i de første punkter, jeg nævnte, i punkt 1 og 2. For ellers sker der jo bare en tilsvarende omgåelse, som vi har set i 1963 med lån i selskaberne og forskellige andre manipulationer. Så dette punkt 3 må altså med.

Jeg kan sige, at jeg vil på VS' vegne stille ændringsforslag på disse punkter, som jeg her har nævnt, jeg vil samtidig sige, at selv om man vedtager disse ændringsforslag — hvad jeg ikke tror man gør, for jeg tror ikke, regeringen ønsker en effektiv udbyttebegrænsning — vil loven ikke blive helt effektiv, som det fremgik af mine første bemærkninger. Men en vedtagelse af sådanne ændringsforslag ville gøre den i hvert fald væsentligt bedre, så de vil altså fremkomme, og så håber jeg på, at udvalget vil behandle dem.

Men som lovforslaget foreligger her, og det skal jeg slutte med at sige, er det helt klart, at VS simpelt hen vil stemme imod, for der er, så vidt vi kan se, nul realitet i det, det får praktisk talt ingen betydning.

Hanne Reintoft: Da statsministeren forleden dag efter overenskomsternes afslutning blev spurgt, om Jensen kunne tillade sig at regne med sin 6-7 pct. prisstigning til næste ferie, svarede ministeren, virkelig i overensstemmelse med sandheden, at det kom an på, hvem Jensen var. Når vi står med dette lovforslag i hånden og tænker på dem, der antagelig følger, kan vi i hvert fald sige, at hvis Jensen er LO-arbejder, så skal han ikke regne med sine 6-7 pct., for man begynder allerede her at lægge op til prisstigninger og vel siden skattestigninger, der nok skal tage

hans meget beskedne lønstigning eller rettere sagt den beskedne lønstigning til de 80.000, som jo var de eneste, der virkelig fik noget ud af overenskomsterne.

Sigtet med det hidtidige prisstop var jo at være en sutteklud, som lønmodtageren skulle have, indtil situationen på arbejdsmarkedet var afklaret. Det virkede efter hensigten, og resultatet kan aflæses af den direkte afstemning om mæglingsforslaget: 138.984 stemte ja, medens 120.752 stemte nej; at ja-stemmerne så ved hjælp af kompetente forsamlinger blev forøget, er en anden og udemokratisk side af overenskomstforhandlingerne, men det væsentlige er, at lønmodtagerne da — heldigvis ikke uden vores stærke advarsler — desværre lod sig narre og pacificere af regeringens mangelfulde prisstop.

Myten om regeringens indkomspolitik som en nødvendig foranstaltning for at undgå en forøgelse af valutaunderskuddet og nu lovforslaget om praktisk talt fuld ophævelse af prisstoppet er blevet afsløret af langt flere end os. Rektor ved Roskilde universitet Erling Olsen har i et foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 7. oktober 1970 ganske afvist påstanden om, at lønstigningerne har ansvaret for merforbrug og valutaunderskud. Erling Olsen påviser, ligesom mit parti har gjort det, at det er prisstigningerne på faste ejendomme, der belånes og skaber merforbrug og valutaunderskud.

Når endvidere materiale fra den anden supplerende redegørelse om Danmark og De europæiske Fællesskaber fastslår, at omkostningsniveauet ikke spiller den afgørende rolle for betalingsbalancen, kunne vi så ikke snart blive fri for den evindelige kliché om, at lønstigningerne er årsagen til valutaunderskuddet? Den uholdbare begrundelse for prisstoppets ophævelse er bl. a. den, at regeringens lønramme ikke blev overholdt. Det er uholdbart, fordi det aldrig har været nedfældet i en lov om, hvordan forholdet skal være imellem løn, pris og profit. Det er urealistisk af regeringen, hvis den forsøger at fastlåse et bestemt forhold herimellem. Der er ingen ministre eller økonomer, der kan fordele virksomhedernes udbytte og lønningerne efter nøgletal, som er gældende for alle virksomheder til evige tider, og man

[Hanne Reintoft.]

spækker da også alle sine love med så mange undtagelsesbestemmelser, at de bliver næsten uden værdi.

Monopoltilsynet kan ikke administrere disse love, heller ikke denne. Forholdet er og bliver et klassespørgsmål og afhænger udelukkende af kampen mellem klasserne. Mod-sætningen mellem arbejderne og arbejdsgiverne vil fortsætte ganske uhindret af varepriserne, og det er og bliver en kamp mod vejrmøller at forsøge klassekampen afløst med statsmagts indgriben. I øvrigt er det jo også et originalt liberalistisk syn.

Det er jo næsten barnepigeagtigt, at vi her —106 år efter Karl Marx' foredrag om løn, pris og profit—stadig skal repetere konklusionen af foredraget. Jeg plejer heller ikke at gøre det, men jeg synes, det er nødvendigt her. For det første: almindelig forhøjelse af lønsatserne vil fremkalde en nedgang i den almindelige profitrate, men i det store og hele ikke berøre varepriserne. For det andet er det den kapitalistiske produktions almindelige tendens ikke at hæve, men at sænke det gennemsnitlige lønniveau, og det går jo rask i Danmark i disse år, hvor lønmodtagerne får en stadig synkende andel af nationalindkomsterne. Og for det tredje: fagforeningerne arbejder godt som modstandscentre mod kapitalens overgreb, men de svigter delvis som følge af uforstandig brug af deres magt. De forfejler i almindelighed deres mål, hvis de indskrænker sig til guerillakrig mod virkningerne af det bestående system i stedet for samtidig at forsøge at omdanne det, i stedet for at bruge deres organiserede kraft som løftestang for arbejderklassens endelige befrielse, og det vil sige lønsystemets sluttelige afskaffelse. LO har unægtelig bevist denne gamle teori i de sidste dage, hvor man igen har ladet sig tage ved næsen i sin utrolige samarbejdsvilje.

Hvis regeringen fortsat ønsker at føre indkomstpolitik, der i realiteten betyder lønstop, så sætter den sig ud over vort kapitalistiske systems egne grundlove og vil selvfølgelig lide nederlag på det. Overenskomstforhandlingerne fik absolut ikke et tilfredsstillende resultat, men de afslørede lidt af hulheden i regeringens såkaldte indkomstpolitik og bekræftede den marxistiske teori om løn, pris og profit.

Den nye prislov vil være komplet umulig

at administrere, som mange andre har været inde på det. Undtagelsesbestemmelserne er også i dette lovforslag så omfattende og så udviklede, at de mindre virksomheder ikke kan forudsættes at magte bevisførelsen for lovligheden af deres priser, og de større virksomheder kan som sædvanlig købe sig sagkundskab til at føre bevis for rene bogholderimæssige omkostninger, så de i ly af prislovens mange udviklede bestemmelser kan gennemføre de prisforhøjelser, der passer dem. Det bliver således igen monopolerne, der får den absolutte fordel af den nye prislov, medens først lønmodtagerne og dernæst de mindre virksomheder må slås med stigende leveomkostninger og en mere omfattende bureaukratisk prislov uden reelle prisstopvirkninger.

Der er absolut kun tale om en camouflering af fuldt tilladelige prisstigninger, og efter 1. september i år vil samtlige virksomheder uhindret kunne forhøje priserne. Da kun monopolerne kan opretholde den fulde afsætning efter en prisstigning, er det indlysende, at prisloven også efter 1. september vil være monopolenes beskyttelseslov, og det vil igen bevirke, at mange flere små virksomheder bliver udkonkurreret, medens antallet af monopoler stiger og deres styrke tager til. Jeg kunne tænke mig, at mange mindre virksomhedsejere, mange mindre arbejdsgivere, der ikke hører til iblandt monopolerne, må sende denne regering mange bitre tanker. De har vel i og for sig traditionelt ment, at det var deres regering, der kom til, og det har jo vist sig næsten ganske ensidigt at være en stormonopolregering.

Over for denne arbejderfjendske politik står mit partis forslag om fuld dækning for samtlige leveomkostninger. En sådan politik vil bevirke, at incitamentet til prisforhøjelser undgås, og konkurrencen mellem virksomhederne vil foregå på et sundere grundlag, idet pris- og kvalitetssammenligninger kun er mulige på et marked med ærlige markedsfunktioner og ikke på det nuværende marked, hvor monopolerne er beskyttet af regeringens prispolitik. Lovforslaget om udbyttebegrænsning indeholder en bestemmelse om, at der ikke må anvendes større beløb til udbytte i indeværende regnskabsår end året før. Nu bliver loven antagelig ophævet igen, før den overhovedet får

[Hanne Reintoft.]

nogen betydning for selskabernes udbyttepolitik, men selv om den opretholdes, har kapitalisterne fortsat mulighed for at få 25 pct. i udbytte, og endvidere kan de overføre fortjenester til næste regnskabsår, så der igen bliver tale om camouflager af udbyttet. Der er ikke tale om det mindste indgreb i selskabernes udbytter; tværtimod virker loven begunstigende, idet virksomhederne kan og sandsynligvis også vil misbruge loven til at bremse lønglidninger. Om lønglidninger må man sige, at efter det kæmpebe- drag, overenskomstaffalerne har været, er det kun en opfordring til dansk arbejder- klasse til omgående at begynde at aktionere for at skaffe sig lønglidning, for at skaffe sig den lønforhøjelse, de ikke fik ved LOs for- handlinger med Dansk Arbejdsgiverfore- ning.

Aktionærernes guldregn vil fortsætte, medens der reelt vil ske store prisstigninger for monopolerne til skade for lønmodtagerne og de små selvstændige erhvervsdrivende. De små virksomheder vil som sagt meget hurtigt blive udkonkurreret med denne poli- tik, og de vil tvinges til at opgive deres virk- somhed mod deres livsmål og mod deres ihærdige kamp for at bevare et lille marked ud af monopolernes store og stadig stigende markedsområde.

Med lovforslagenes gennemførelse vil vi underkaste os monopolernes herredømme endnu mere, og alle ved, at monopoltilsynet dels med sin kompetence, dels med sin per- sonalebesætning intet kan stille op med så umulig en lovgivning, som vi selvfølgelig ikke vil støtte.

Erling Dinesen: Må jeg først for en ordens skyld understrege, at jeg er helt enig i det, fru Lis Groes har fremført. Jeg vil blot gerne føje nogle synspunkter til vedrørende enkelte bestemmelser i prislovforslaget, først og fremmest den efter min opfattelse mere end mærkelige bestemmelse, der findes i § 5, stk. 5, om, i hvilket omfang lønstigninger kan indregnes i priserne. Jeg synes ikke,

bestemmelserne bliver mere klare og ej hel- ler mere forståelige, når man gransker be- mærkningerne til denne paragraf.

Det bestemmes her bl. a., at kun lønstig- ninger, hvis størrelse er fastlagt ved ordi- nært fornyede overenskomster, kan indreg- nes i priserne, og så føjes det til, at der ved opgørelsen af disse lønstigninger skal foreta- ges fradrag af de beløb, der overenskomst- mæssigt kan modregnes. Det betyder, hvis jeg har forstået det rigtigt, at loven dels i realiteten sætter minimallønssystemet ud af kraft, dels kommer til at betyde, at den modregningsret, arbejdsgiverne har opnået, i de fleste tilfælde bliver gjort til en modreg- ningspligt, fordi de pågældende virksomhe- der selv skal bære udgiften, såfremt de ikke modregner. Det er altså langt mere videre- gående regler end dem, der er indeholdt i mæglingforslaget, hvor der står:

„Der er adgang til modregning i ikke- overenskomstmæssige tillæg, personlige tillæg o. lign.“

Der er altså kun en adgang til modreg- ning i de tilfælde, hvor arbejdsgiveren eller hvor parterne er enige om at skønne det rimeligt og naturligt. Men der vil jo være mange, mange tilfælde, hvor modregning vil være både urimelig og unaturlig, og det skal altså efter lovforslaget ske alligevel, såfremt denne lønstigning skal godkendes som en driftsudgift. Det får i virkeligheden den virkning, at det mæglingforslag, som også regeringen har accepteret — sådan har jeg forstået det — forringes ganske betydeligt, såfremt prislovforslaget vedtages i den nuværende skikkelse.

Forholdet er også det, at modregningsret- ten, som den er sat ind i mæglingforslaget, er begrænset af den praksis og de overens- komstbestemmelser, der findes inden for de enkelte overenskomstområder. Jeg kan altså ikke se rettere, end at man med dette lov- forslag går imod forudsætningerne for reg- lerne i mange kollektive overenskomster.

Selve overenskomsternes løfteparagraf vil man også i alle tilfælde, så vidt jeg kan se, bidrage til at sætte ud af kraft for store

[Erling Dinesen.]

overenskomstområder. Løfteparagraftillæg kan ikke indregnes, siger man, fordi de forudsættes ydet efter en vurdering af de pågældendes større kvalifikationer m. v. Det er for det første en højst ejendommelig begrundelse, at en højt kvalificeret arbejders eller funktionærs løn ikke er en normal driftsudgift, eller er det kun en del af den, der er det? Jeg vil gerne sige, at der i vid udstrækning aftales personlige lønninger, f. eks. ved nyansættelser, og selve løfteparagraffen foreskriver jo, at lønnen skal fastsættes for den enkelte under hensyn til den enkeltes arbejde, kvalifikationer og uddannelse. Lad mig nævne løfteparagraffen i HK's overenskomst — et af de meget store minimallønsområder — med Arbejdsgiverforeningen, hvori der står:

„Det betragtes som en almindelig forudsætning, at der kan gives højere løn end den i overenskomsten fastsatte minimalløn, og organisationerne er enige om, at dette bør ske, hvor der gennem dygtighed ydes særlig værdifuldt arbejde, eller hvor der forudsættes mere selvstændighed i arbejdet eller større ansvar. Aftaler i overensstemmelse med stk. 1“

— altså det, jeg lige har læst op —

„træffes direkte mellem arbejdsgiveren og den enkelte medarbejder.“

Hvor misforhold som helhed taget skønnes at være til stede, kan hver af organisationerne efter forgæves forhandling indbringe sagen til afgørelse ved faglig voldgift.“

Det vil altså sige, at til trods for, at der er en klar overenskomstmæssig ret til at oppebære personlige tillæg og få dem reguleret, skal denne del af lønnen i henhold til prisloven behandles anderledes end selve minimallønnen, der jo kun skal dække det mindst kvalificerede arbejde eller kun skal gælde for en kortere periode eller måske i de første måneder, man er ansat i en ny virksomhed. Jeg kunne egentlig godt lide at vide, hvordan man vil administrere sådanne regler.

Når det gælder det bevægelige lønsystem f. eks. inden for jernindustrien, er der også foreslået begrænsninger. Der blev som bekendt ikke givet generelle lønforbedringer på dette område. Efter lovforslaget vil man kun gennem eventuel dispensation god-

kende lønreguleringer i de tilfælde, hvor der ved organisationsbehandling er konstateret et misforhold i lønnen sammenlignet med lønnen andre steder — og altså kun på kollektiv basis. Det vil sige, at hele organisationsapparatet på begge sider skal mobiliseres og formentlig forstærkes i ganske betydelig grad med mange flere forhandlere. Og selv om disse procedureregler er overholdt, skal der altså en dispensation til for at få indregnet sådanne lønstigninger. Jeg vil stille spørgsmålet igen om denne mærkelige bestemmelse: tror man virkelig, den kan administreres?

Der kan slet ikke som nu godkendes de personlige løntillæg, som aftales efter forhandling mellem den enkelte arbejder og arbejdsgiver, såfremt jeg har forstået lovforslaget rigtigt, og tilsvarende regler skal altså gælde, når talen er om en revision af et akkordgrundlag.

Jeg kan altså ikke se rettere, end at man med disse bestemmelser reelt vil medvirke til at sætte minimallønssystemet ud af kraft på meget store overenskomstområder. Det synes jeg ikke vi kan godkende, og det vil bestemt ikke skabe de produktionsvilkår, vi har brug for her i landet i den kommende tid. Tilmed skal det være en varig lov indeholdende sådanne bestemmelser. Det synes jeg nok gør det endnu mere betænkeligt.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Det er jo almindeligt, at man indleder med at takke for de faldne udtalelser, og jeg må nok også indskrænke min tak til at gælde netop de faldne udtalelser, som jo har varieret overordentlig meget.

Jeg skal indledningsvis sige, at dette er en lovgivning, der beskæftiger sig med et problem, som trænger sig mere og mere på i så godt som alle, for nu ikke at sige det for bredt, i hvert fald alle nordeuropæiske inklusive de nordiske industrialiserede lande, nemlig hvordan man holder omkostningsudviklingen under en rimelig kontrol. Landene smitter hinanden indbyrdes med deres inflation. Landene famler sig frem og forsøger sig frem på forskellig måde.

Det vil være bekendt bl. a., at de to andre nordiske lande Norge og Sverige har et prisstop, som stadig væk gælder. Der har man gennemført en i hvert fald efter min opfattelse så sær bestemmelse, at man også har

[Handelsministeren.]

forbudt prisstigninger for importvarer, hvilket altså vil sige, at en importør gerne må importere, men ikke, selv om prisen er steget for varen, må tage mere, end hvad han tog på det givne tidspunkt. Det er da i hvert fald også, så vidt jeg har forstået, underhånden erkendt, at dette system kan man ikke køre med.

I Holland har man befaret andre veje. Der har man foruden en institution svarende til vort monopoltilsyn i kraft af de særlige hollandske bestemmelser længe haft et lønovervågningsssystem, som skal drage omsorg for, bl. a. ved hjælp af 70 inspektører, at virksomhederne respekterer de lønninger, der nu under de særlige hollandske forhold er aftalt.

Vi står nu over for et udvalgsarbejde, og jeg kan ganske tilslutte mig de bemærkninger, der er faldet om, at udvalgsarbejdet skal være grundigt, men det skal også helst være hurtigt, så jeg kan erklære mig villig til at mødes med udvalget når som helst og skal sørge for, at de spørgsmål, der stilles, bliver besvaret hurtigst muligt.

I denne henseende kun endnu en generel bemærkning. Der fremgår som regel af et udvalgs arbejde en fyldig betænkning, som i høj grad kan medvirke til fortolkning af lovområdet, og jeg føler, at der særlig inden for dette store område, hvor der jo er mange nydannelser, vil være brug for, at jeg i meget stor udstrækning afgiver skriftlige svar, således at disse bagefter vil kunne optrykkes og bidrage til den fortolkning, forståelse, der skal til også over for erhvervslivet.

Fru Lis Groes spurgte mig om en række punkter. Vi står jo i den ejendommelige situation, at udvalget har eksisteret siden oktober måned, — 21 mands udvalget hedder jo i grunden prisstopudvalget — og der er allerede stillet spørgsmål, som vi er i færd med at besvare ovre i handelsministeriet. Fru Lis Groes spurgte mig med specielt henblik på § 5, hvad man mente med de pr. 28. februar lovligt gældende priser. Dermed mener man naturligvis, at de handlende må tage deres udgangspunkt i de på det tidspunkt lovligt gældende priser, men ikke ulovligt gældende priser simpelt hen.

Andre har — og efter min mening med føje — været inde på den tilsvarende formulering, vi har givet lovforslagets § 11, nemlig

at virksomheder, som er omfattet af loven, skal kunne godtgøre, at deres priser er lovlige. Det er ud fra, skal vi sige juridisk-etiske synspunkter gjort gældende, at hvis den handlende ikke kan godtgøre det, har han a priori gjort noget ulovligt, og det er i og for sig ikke det, der på nogen måde er hensigten. Hensigten med denne bestemmelse er at lette det praktiske arbejde for monopoltilsynets inspektører, der i parentes sagt som regel har et aldeles udmærket forhold til erhvervslivet. Hvor de kommer, skal de hjælpes i gang med at foretage en vurdering af, om visse prisstigninger, der har fundet sted, nu også er i overensstemmelse med de kalkulationer, der skulle ligge bagved. Man kunne måske rigtigere udtrykke denne sætning ved, at virksomhederne skal kunne dokumentere grundlaget for deres prisansættelse. Jeg tror, at hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) og hr. Hans Kjær begge var inde på denne tanke, og det udtrykker måske klarere, hvad meningen er: at man ikke uden videre kan sige til en inspektør: værsgo, derovre står mine bøger, dér er mine fakturaer, gør så selv, hvad De vil. Man må yde en rimelig medhjælp, nemlig til at dokumentere grundlaget for den stedfundne prisansættelse.

Jeg skal over for fru Lis Groes bekræfte, at serviceydelser også omfatter reklamer. Der kan tænkes mange andre, og jeg vil gerne have lov til at besvare spørgsmålet i udvalget, men jeg vil ikke påtage mig udtømmende at nævne alt, hvad der kan være serviceydelser; det vil være næsten umuligt, men der kan sikkert nævnes en række typiske.

Fru Lis Groes kom ind på spørgsmålet om minimallønsmålingerne. Jeg skal senere komme tilbage til dette spørgsmål; der synes at foreligge en misforståelse her.

Spørgsmålet om, hvor mange dispensationer der skal gives efter § 7, er jeg ikke i stand til at besvare. Det kommer an på den udvikling, der kommer.

Fru Lis Groes kom ind på kornpriserne, som har været nævnt i mit notat af 4. februar, og jeg skal gøre opmærksom på, at de dér var nævnt som en af de ting, der kunne bevirke prisforhøjelser, fordi kornloven efter min bedste erindring har et procentvis tillæg, som stiger, efterhånden som man kommer ind i høståret. Det har altså kun

[Handelsministeren.]

været nævnt som et eksempel. Det har ikke været hensigten med dette lovforslag at ophæve kornloven, men fra kornloven kan der altså udgå visse prisforhøjelser.

Jeg skal endelig sige til fru Lis Groes og andre, som også har været inde på det, at serviceområdet er skam ikke undtaget, men der er i § 6 gjort rede for de virkemidler, der står til monopoltilsynets rådighed, og man erkender udtrykkelig i kraft af de erfaringer, der er gjort ved administrationen, at det er vanskeligt at give generelle kalkulationsregler, således som man kan gøre det inden for vareområdet. Man må derfor gribe det an med de midler, der er foreslået i § 6.

Når fru Lis Groes spørger, hvorfor kostprincippet kun i almindelighed skal bringes i anvendelse, er det, fordi det i almindelighed skal bringes i anvendelse, men man arbejder inden for visse sektorer med priser, hvor kostprisen kan svinge ganske overordentlig stærkt, og hvor der derfor i samarbejde med monopoltilsynet opereres således, at priserne holdes jævnt og ikke farer op og ned. Et typisk eksempel er kobber, som indgår i kabelfabrikationen, men det er kun ét eksempel. Kobberpriserne er på grund af internationale forhold hyppigt underkastet overordentlig store svingninger, og det ville være upraktisk, om man dér altid skulle arbejde med kostprisen.

Med hensyn til monopollovens § 24 vil jeg gerne gøre opmærksom på, at monopolloven består, at virksomhederne er registreret, at monopoltilsynet har mulighed for indgriben når som helst også efter monopolloven, og at det alene er den forudgående godkendelse, som det er fundet rigtigst at fjerne fra denne lovgivning. Men anmeldelsespligten består altså i henhold til monopollovens kapitel 3, og alle prisændringer skal anmeldes. Det er alene den forudgående godkendelse af prisændringer, der falder bort, så man må ikke overekspone dette punkt.

Fru Lis Groes udtrykte skuffelse over, at jeg ikke har kunnet fremsætte forbrugerkommissionens delbetænkning som lovforslag. Nu er det jo fremsat af socialdemokratiet, og jeg skal til sin tid gøre rede for det. Men der er dels betydelige administrative vanskeligheder, det ville kræve en meget omhyggelig administrativ forberedelse, hvis forslaget skulle fremsættes, som det forelig-

ger fra forbrugerkommissionen, dels må jeg være betænkelig ved, at et samlet erhvervsliv så stærkt går imod enkeltheder i forslaget. Men det kan vi jo drøfte nærmere senere hen.

Til de forskellige bemærkninger, som næsten har været ensartede, om end med forskellig melodi, om lovforslaget om udbyttebegrænsning vil jeg gerne sige, at jeg er i og for sig særdeles glad for, at vi ved denne lejlighed får adgang til at fastslå, hvor lavt udbyttet i grunden er i vore aktieselskaber. Når hr. Sigsgaard nævnedes et bestemt selskab, som i kraft af 5 pct.-reglen kunne udbetale 40 pct. af aktiekapitalen i udbytte, så er det jo demagogi. De 40 pct. er jo afhængig af aktiekapitalens størrelse i forhold til overskuddet og det, man udlodder i udbytte. Det reelle er altså, også efter hr. Sigsgaards forståelse, at selv dette selskab med dets 40 pct. udbytte af aktiekapitalen ikke udbetaler over 5 pct. af den i selskabet investerede egenkapital.

Også hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) var — og efter min mening med rette — inde på problemerne omkring § 11, og jeg tror, at jeg har svaret i den ånd, hvorved jeg bedst kan lette bekymringerne.

Landbrugets hjemmemarkedspriser var allerede omtalt i notatet af 4. februar, som blev forelagt for 21 mands udvalget, det udvalg, der nu skal forhandle videre, og der er dér givet udtryk for, at også disse hjemmemarkedspriser skal behandles efter kalkulationsreglerne. Hvis der er problemer af teknisk natur i denne sammenhæng, kan vi drøfte dem i udvalget, men lovforslaget er i denne henseende ganske identisk med indholdet af notatet af 4. februar.

Jeg skal indrømme hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt), at § 4 vedrørende det offentlige prisforhøjelser kan have en afsvækkelse af selvfinansieringen til følge, men jeg har også redegjort for, at vi mener, at når vi pålægger erhvervslivet en prislovgivning, må det offentlige også vise vilje til at gå foran i denne henseende, og det er årsagen til, at vi ikke straks vil tillade en lang række offentlige forhøjelser.

Hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) efterlyser et beregningsgrundlag for familiens indtægt i egen bedrift. F. eks. inden for håndværksfagene er der jo en vis mulighed. Indgrebene sker som regel på den måde, at der

[Handelsministeren.]

fastsættes en mestertimepris, som også inkluderer svendeløn plus forskellige tillæg, og det er givet, at når mester selv udfører arbejdet, må han tage mestertimeprisen, også selv om han altså teknisk set ikke har en svend, men gør arbejdet selv. Det har ikke været mig muligt at se, hvordan jeg med hensyn til detailhandelen, uden ligefrem at skulle gøre hele detailhandelens udøvere til statsgaranterede lønmodtagere, skulle kunne finde en udvej for netop i en prislov at komme ind på et sådant princip. Kan nogen give mig impulser i den retning under udvalgsarbejdet, skal jeg overveje det, men jeg kan ikke se, det kan lade sig gøre under opretholdelse af noget, der skal have en prisdæmpende effekt.

Jeg giver hr. Niels Helveg Petersen ganske ret i, at erhvervslivet har sin egen selvstændige interesse i denne lovgivning, som ganske vist i første omgang naturligvis trykker erhvervslivet, men på lang sigt er et bidrag til, at erhvervslivet kan trives, fordi man på en eller anden måde — denne og andre — må forsøge at holde omkostningsudviklingen i ave.

Hr. Niels Helveg Petersen havde den rette forståelse: at private serviceydelse naturligvis ikke pludselig frigives, men er underkastet lovgivningen.

Også hr. Ømann var inde på bevisbyrde-reglen i § 11, men det har jeg jo svaret på.

Jeg vil gerne sige til hr. Ømann, at når konkurrencen virkelig er så stærk, som den er inden for en række vareområder, kan man godt sige, at så er det ikke nødvendigt med en prislovgivning. Men jeg tror, at selv hr. Ømann vil indrømme mig, at man ikke generelt kan sige, at konkurrencen inden for hele vareområdet er så effektiv, at en prislovgivning ikke skulle være nødvendig. Jeg vil samtidig sige, at det efter mit skøn ville være af interesse, om flere virksomheder i Danmark virkelig ville beskæftige sig med at kalkulere deres varepriser; der handles temmelig meget i blinde i denne henseende.

Hr. Ømann spurgte mig, om der normalt efter monopollovens § 24s administration blev modregnet produktivetsforbedringer. Det spørgsmål har ingen relevans. Det vedrører monopollovens administration, idet § 24 jo kun vedrører den forudgående godkendelse. Men som jeg allerede har sagt,

bliver monopolloven ved at bestå, anmeldelsespligten bliver ved at bestå, pligten til at anmelde ændringer i priser bliver ved at bestå, og jeg benytter lejligheden til at sige, at hvor der samtidig med monopolloven har været en ekstraordinær prislovgivning af skærpene karakter, bliver denne som helhed fulgt af monopoltilsynet ved dets administration af de på anden måde under monopoltilsynet stående virksomheder.

Jeg har allerede sagt til hr. Sigsgaard, at jeg var glad for at kunne sige, at 40 pct. udbytte af en aktiekapital — noget, som måske kan falde visse i øjnene — kan siges at være en overmåde rimelig forrentning af den egenkapital, der ligger i det pågældende selskab.

Hr. Sigsgaard var i forbindelse med udbyttestoploven inde på spørgsmålet om, hvad der skulle henregnes til egenkapital, og jeg kan sige, at det er den egenkapital, der fremgår af regnskabets passivside, når det indsendes til aktieselskabsregisteret, og det omfatter altså alle henlæggelser, over hvilke der ikke på forhånd er disponeret fast. F. eks. vil en skattehenlæggelse ikke kunne henregnes til egenkapitalen, da den skal modsvare den beregnede skat, mens derimod en investeringsfond vil kunne henregnes til egenkapitalen, da der ikke er disponeret over den.

Hr. Sigsgaard henviste til nogle udtalelser i går af nationalbankdirektør Hoffmeyer, som blev spurgt: kan man forhindre lønglidning? Hertil sagde direktør Hoffmeyer efter min hukommelse: nej, det kan man ikke, men man kan holde den tilbage. Og når hr. Sigsgaard derefter spørger om, hvordan forholdet er mellem effektive og ikke effektive virksomheder i forhold til dispensationsmulighederne efter § 7, vil jeg gerne indskudsvise sige, at jeg ikke har udtalt mig om, hvorvidt alle virksomheder her i landet var effektivt drevne, det har jeg ikke, og det vil jeg ikke kunne give nogen blankoveksel på, men når en § 7 om dispensationer er nødvendig, er det i simpel erkendelse af, at der ikke er lige stor mulighed for produktivetsforbedring inden for en hvilken som helst gruppe af virksomheder. Der kan være virksomheder, som ikke har samme chance som andre for produktivetsforbedring.

Til hr. Erling Dinesen vil jeg gerne sige, at det, han efter min opfattelse sagde, bety-

[Handelsministeren.]

der, at han ønsker, at det fortsat skal være således, at de forbedringer, der opnås ad overenskomstmæssig vej inden for minimalområdet, de lavtlønnede, som det jo normalt hedder, stadig væk skal have lov at brede sig op og ud gennem hele sektoren. Det er ikke meningen. For det første griber vi ikke gennem dette lovforslag ind i, hvad der sker. Vi griber derimod ind i, hvilke prisforhøjelser noget kan give anledning til, og dér ved hr. Erling Dinesen, formentlig betydelig bedre end jeg, at der inden for minimallønsområdet er en række overenskomstmæssige, højst forskellige tillæg. Det, der står i bemærkningerne, er, at der skal modregnes i ikke-overenskomstmæssige tillæg, personlige tillæg osv., og at øgede lønudgifter som følge af ydelse af ikke-overenskomstmæssigt tillæg osv. forudsætter en større arbejdspræstation. Derved kan der på prismæssig neutral basis udbetales den pågældende en bedre løn. Det kan man ikke have spor imod, og det griber man ikke ind over for.

Endelig er der løfteparagraffen, som går ud på, at når der er konstateret et misforhold ved organisationsbehandlingen, kan dette ikke uden videre give anledning til en prisforhøjelse; men det forudsættes, at monopoltilsynet efter § 5, stk. 4, giver nærmere retningslinjer for virksomhedernes adgang til under visse omstændigheder — deriblandt at overenskomstens procedureregler er blevet overholdt, og at monopoltilsynet får indberetninger om lønforhøjelserne — at indregne lønstigninger af denne karakter i priserne. Det er stadig væk kun prisdannelsen, det drejer sig om.

Produktivitetsforbedrende lønsystemer o. lign. kan trives udmærket godt under denne lovgivning. De er prisneutrale, for ellers er de ikke produktivitetsforbedrende.

Jeg skal til slut sige, at jeg ikke ved denne første behandling har kunnet dække alt, ej heller svare på alle de spørgsmål, der er stillet, men jeg forstår, at vi ret hurtigt kan gå videre med udvalgsarbejdet, og skal dér være til udvalgets rådighed.

Lis Groes: Jeg skal ikke forlænge debatten meget, men hr. Hans Kjær sagde noget i sit indlæg, som får mig til at spørge, om han ikke kom til at fortale sig en smule. Han

udtalte, at det vigtigste ved denne lov er at hindre lønglidning. Jeg synes, at man fik en fornemmelse af, at det dog så var en noget ensidig lovgivning. Glemte hr. Hans Kjær ikke at tage avancerne med, eller er det, fordi han har visse interesser at varetage i den forbindelse?

Han understregede også, hvor umådelig vigtigt det var, at personaleloftet nu kunne holde. Jeg synes, han glemte i samme forbindelse at oplyse, at dette lovforslag omhandler en udvidelse på 20 personer, og inden vi ser os om, bliver det nok flere, hvis loven overhovedet skal kunne administreres. Jeg ser meget gerne, at monopoltilsynet får 20 nye medarbejdere, men jeg er bekymret for, at de bruges til noget, der ikke vil have stor effekt, mens de burde bruges dér, hvor vi virkelig har monopoler og konkurrencebegrænsning. Det var dér, man først og fremmest skulle sætte ind og så på det forbrugeroplysende område, så var pengene givet godt ud.

Hans Kjær: Jeg tror ikke, at jeg udtalte mig, som fru Lis Groes nu citerer, nemlig at det vigtigste ved denne lov var at hindre lønglidningen. Jeg sagde, at det måske er noget af det vigtigste ved denne lov at hindre en lønglidning, der ikke er dækket af effektivitetsforbedring. Det kan vi jo finde ud af, når referatet kommer. Jeg gjorde tværtimod opmærksom på, at en lønudvikling, der er dækket af effektivitetsforbedring, ingen prispåvirkning har og heller ikke er forbudt efter lovforslaget, men det har den, der ikke er dækket af produktivitetsforbedringer, altså den almindelige afsmitning.

Det samme gælder spørgsmålet om avancerne. Det er nemlig forskellen på opbygningen af denne lov i forhold til så mange andre former for prisindgreb, at loven ikke forhindrer, at folk kan få en større gevinst. En vancelovgivning kan bygges sådan op, at den direkte forhindrer dette, men her har man et incitament til effektivitetsforbedring. Om denne effektivitetsforbedring så deles på den ene eller den anden måde mellem indehavere og ansatte, er for så vidt denne lov fuldstændig uvedkommende.

Mine bemærkninger om personaleloftet kan måske godt ses i relation til, at vi her udvider personalet. Jeg tror næppe, at det

[Hans Kjør.]

er muligt at opretholde monopoltilsynets virke, uden at der finder en begrænset personaletilgang sted. Jeg tror, at det lovforslag, som fru Lis Groes nu har fremsat, og som vi senere kommer tilbage til her i salen, vil begrunde væsentlig større udvidelser af monopoltilsynet, hvis det skal arbejde med det.

Men mine bemærkninger havde naturligvis en helt generel økonomisk karakter, for vi kan ikke overleve i Danmark udelukkende ved at holde igen, vi må samtidig sørge for, at der kommer en produktivitetsvækst i gang. Her befinder vi os jo i den situation, som vi fik klarlagt i går under arbejdsministerens redegørelse i forbindelse med perspektivplanen, at vi i de kommende år ikke vil komme til at kæmpe med problemet arbejdsløshed, men arbejdskraftmangel, og så kan det ikke nytte noget, at vi vil opfylde alle de gode hensigter, vi alle sammen kan blive enige om, og ansætte os alle sammen til at opfylde dem, for så bliver der ingenting tilbage til at betale det med. Det var bl. a. det, jeg ville gøre opmærksom på. Man kan ikke afvente, at perspektivplanen, som foranledigede disse bemærkninger, bliver færdigbehandlet, for hele dens karakter vil gøre, at udvalgsarbejdet får en lidt studiekredsagtig karakter og derfor tage megen tid. Derfor synes jeg, at initiativer i den retning forudsætter, at den hensigt, man har med dette lovforslag, også kommer til opfyldelse på anden vis.

Sigsgaard: Handelsministeren kommenterede det, jeg sagde i mit første indlæg om et bestemt rederi, der kunne komme på en udbytteprocent på 40 uden at blive berørt af dette lovforslag, idet han sagde, at det var demagogi at sige det på den måde. Det er aldeles ikke demagogi, for den sædvanlige måde at angive udbytte på er, så vidt jeg ved, i procent af aktiekapitalen. Om det så kan skønnes at være et rimeligt eller et mindre rimeligt udbytte, var slet ikke det, jeg ville ind på en diskussion om, men jeg fremdrog eksemplet for at vise, hvor ineffektivt lovforslaget er. Og det var jo ikke kun det ene eksempel, jeg fremdrog, jeg nævnte simpelt hen, at ingen af de rederier, der er børsnoterede selskaber, ville blive ramt af lovforslaget.

Så bad jeg i øvrigt i den forbindelse om at få en undersøgelse af, om noget børsnoteret selskab overhovedet ville blive berørt af forslaget, for hvis det ikke er tilfældet, er det jo simpelt hen et slag i luften. Hvad skal man så med et sådant forslag?

Jeg kunne også forstå på ministeren, at han slet ikke syntes, udbytterne skulle ned. Han understregede jo, at de efter hans mening er meget lave her i landet, og så kan man sætte et endnu større spørgsmålstejn ved begrundelsen for, at der kommer et sådant lovforslag, der altså ikke vil virke.

Et af mine spørgsmål fik jeg ikke noget særlig fyldestgørende svar på i dag, og det kunne jeg måske heller ikke forvente, men så må man vel komme tilbage til det under udvalgsarbejdet, nemlig spørgsmålet om, hvordan man hiter ud af, om en virksomhed er effektiv, eller den ikke er effektiv, altså om bestemmelsen i § 7 kan bringes i anvendelse eller ikke kan bringes i anvendelse. Det havde ministeren i og for sig ikke noget svar på her i dag, men det må da være rimeligt, at monopoltilsynet får nogle retningslinjer at arbejde efter. Jeg må indrømme, at det er svært for mig at se, hvordan man i det hele taget kan stille sådanne retningslinjer op. Jeg tror altså, at loven også på dette punkt vil vise sig at være vanskelig for ikke at sige umulig at administrere og dermed i høj grad virkningsløs.

Aksel Larsen: Jeg skal ikke modsige dem, der måtte mene, at denne diskussion har varet tilstrækkelig længe, og at det er svært at tilføje den noget nyt. På den anden side er jeg kommet til det resultat, at der ligesom mangler en sammenfattende karakteristik af regeringens politik og betydningen — eller den manglende betydning — af dens lovforslag. Derfor vil jeg benytte lejligheden til ikke originalt ud fra mit eget åndsliv at komme med en sådan karakteristik, men oplæse, hvad jeg har set i et regeringsvenligt dagblad i går. Jeg er naturligvis ikke politisk enig med Jyllands-Posten, men jeg synes, det var meget træffende, hvad de skrev i deres ledende artikel i går.

Jyllands-Posten skrev om regeringens lovforslag under overskriften: Uhyre undren, bl. a. følgende:

„Det problem, der skulle løses, er underskuddet på betalingsbalancens løbende

[Aksel Larsen.]

poster. I stedet for en løsning får vi en prislov, der ikke virker, hvis efterspørgslen er stor, og som er overflødig, hvis efterspørgslen dæmpes. Fremdeles en lov om udbyttebegrænsning, som ensidigt rammer de virksomheder, der på tværs af den økonomiske politik har formået at tjene penge. Videre en pristalsordning, der afskærer os fra at drage fordel af en eventuel ændring af vekselkurserne. Oveni en uændret stærk vækst i den offentlige sektors forbrug. Og endelig den samme vægt på en forældet, restriktiv kreditpolitik, hvis hovedbegrundelse turde være, at finanspolitikken først bliver rigtig effektiv i januar kvartal næste år. Samt at regeringen ikke tør føre finanspolitik.

Man vil så gerne forstå regeringen. Hvordan kan prisloven begrænse lønstigningen? Hvorledes virker en lov om udbyttebegrænsning ind på betalingsbalancen? Hvorfor er et ændret beregningsgrundlag for pristallet erstatning for hele den indkomstopolitik, der for få måneder siden blev anset for helt uundværlig?

Men ingen svar byder sig til. Studierne opløses i uhyre undren.

Jeg synes, at disse sætninger burde ind i Folketingstidende.

Niels Helveg Petersen: Hr. Aksel Larsen brugte det udtryk om det blad, han just citerede, at det var et regeringsvenligt blad. Den opfattelse har jeg ikke dannet mig. Jeg har dannet mig den opfattelse, at Jyllands-Posten i det hele taget ikke er et venligt blad.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at de to lovforslag henvises til udvalget angående forslag til lov om prisstop. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Fra følgende medlemmer af folketinget har jeg modtaget anmodning om, at den af arbejdsministeren i går givne redegørelse om perspektivplanlægningen må blive sat til forhandling i tinget, om muligt torsdag den 1. april:

A. Chr. Andersen, Bundvad, Mads Eg Damgaard, Jens Frandsen, Grünbaum, Lysholt Hansen, Merete Bjørn Hanssen, Hauch, Per Hækkerup, Hans Kjær, J. O. Krag, Langkilde, Orla Møller, Helge Nielsen, Ivar Nørgaard, Niels Helveg Petersen og Poul Schlüter.

Ifølge forretningsordenens § 19 skal en redegørelse sættes til forhandling senest 3 mødedage efter, at begæring om forhandling er modtaget af formanden. For at kunne imødekomme ønsket om forhandling torsdag den 1. april må jeg derfor udbede mig *tingets samtykke til at fravige fristen i § 19*, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket hertil som givet. (Ophold). Det er givet. Redegørelsen vil herefter komme til forhandling torsdag den 1. april.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om pas til danske statsborgere m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Det er meddelt mig, at *Asger Jensen* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om prisstop. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for Asger Jensen har vedkommende gruppe udpeget *Poul Schlüter*, som herefter er valgt.

Medlem af folketinget *Vivike* har meddelt mig, at han ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren for at opfylde kravet om børns undervisningspligt i loven om for sorgen for åndssvage give tilladelse og bevilge penge til privatundervisning af hjemmeboende åndssvage børn, der ikke har mulighed for at komme i skole på grund af pladsmangel?“

Medlem af folketinget *Skovmand* har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren overveje at gøre kørsel med børn til børnehaveklasser obligatorisk?“

Medlem af folketinget *Morten Lange* har